

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY

KAAM
YAYINLARI

OLBA
XXIII

(Ayrıbasım / Offprint)

MERSİN
2015

KAAM YAYINLARI
OLBA
XXIII

© 2015 Mersin Üniversitesi/Türkiye

ISSN 1301 7667

Yayıncı Sertifika No: 14641

OLBA dergisi;
ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX, EBSCO, PROQUEST
ve

TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında taranmaktadır.

Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün (DAI) Kısaltmalar Dizini'nde 'OLBA' şeklinde yer almaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir. Makalelerdeki görüş, düşünce ve bilimsel değerlendirmelerin yasal sorumluluğu yazarlara aittir.

The articles are evaluated by referees. The legal responsibility of the ideas,
opinions and scientific evaluations are carried by the author.

OLBA dergisi, Mayıs ayında olmak üzere, yılda bir kez basılmaktadır.
Published each year in May.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.

Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.

It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of KAAM.

OLBA dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, makalesinin baskı olarak ve elektronik ortamda yayımlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını OLBA dergisine devretmiş sayılır.

Each author whose article is published in OLBA shall be considered to have accepted the article to be published in print version and electronically and thus have transferred the copyrights to the journal OLBA..

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu takdirde basılacaktır.

Articles should be written according the formats mentioned in the following web address.

Redaktion: Yrd. Doç. Dr. Deniz Kaplan

OLBA'nın yeni sayılarında yayımlanması istenen makaleler için yazışma adresi:
Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül
Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü, 33342 Mersin - TURKEY

Diğer İletişim Adresleri
Other Correspondance Addresses

Tel: 00.90.324.361 00 01 (10 Lines) 4730 / 4734

Fax: 00.90.324.361 00 46

web mail: www.kaam.mersin.edu.tr

www.olba.mersin.edu.tr

e-mail: sdurugonul@gmail.com

kaam@mersin.edu.tr

Baskı / Printed by

Oksijen Basım ve Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

100. Yıl Mah. Matbaacılar Sit. 2. Cad. No: 202/A Bağcılar-İstanbul

Tel: +90 (212) 325 71 25 Fax: +90 (212) 325 61 99

Sertifika No: 29487

Dağıtım / Distribution

Zero Prod. Ltd.

Tel: 00.90.212.244 75 21 Fax: 00.90.244 32 09

info@zerobooksonline.com www.zerobooksonline.com/eng

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM)
YAYINLARI-XXIII

MERSIN UNIVERSITY
PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY
(KAAM)-XXIII

Editörler

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS
Deniz KAPLAN

OLBA Bilim Kurulu

Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN
Prof. Dr. Fikri KULAKOĞLU
Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL
Prof. Dr. Marion MEYER
Prof. Dr. Susan ROTROFF
Prof. Dr. Kutalmış GÖRKAY
Prof. Dr. İ. Hakan MERT
Prof. Dr. Eda AKYÜREK-ŞAHİN
Prof. Dr. Yelda OLCAY-UÇKAN

MERSİN
2015

*Vefat Eden Meslektaşlarımızı
Saygı ile Anıyoruz...*

Prof. Dr. Halet ÇAMBEL

Prof. Dr. Klaus SCHMIDT

Prof. Dr. Sencer ŞAHİN

Prof. Dr. Kutlu EMRE

İçindekiler/Contents

Halil Tekin

Yukarı Mezopotamya'nın İlk Boyalı Çanak-Çömlekleri: Hassuna, Samarra ve Halaf: Yeni Yorumlar ve Yaklaşımlar. Bölüm 1: Hassuna ve Samarra (The First Painted Potteries of the Upper Mesopotamia: Hassuna, Samarra and Halaf. New Interpretations and Approaches. Volume 1: Hassuna and Samarra) 1

A. Tuba Ökse

Diyarbakır Kentinin En Eski Yerleşimi: İçkale'deki Amida Höyük (The Earliest Settlement of the City of Diyarbakır: Amida Höyük at İçkale) 59

Cengiz Çetin

Isparta Müzesi'ne Ait Bir Grup Tunç Silah Hakkında Değerlendirme (A Research on a Group of Bronze Weapons in the Museum of Isparta) 111

Sabri Arıcı

Phokaia'daki Palmiye Sütun Başlığı ve Kökeni (Das Palmenkapitell in Phokaia und seine Herkunft) 153

Sevgi Sarıkaya

Daskyleion Dynastes'lik Sisteminde Artabazos'un Rolü (Artabazos's Role in the Dascylium Dynastic Systems) 175

Hatice Körsulu

Nagidos Kazısından Ele Geçen Klasik ve Hellenistik Dönem Kandilleri: Attika ve Yerel Üretimler (Klassische und Hellenistische Lampen von Nagidos: Attika und der lokalen Produktion) 199

Turgay Yaşar Yedidağ

Dorylaion Kalıp Yapımı Kaseleri (Dorylaion Mold Made Bowls) 235

Hüseyin Metin – B. Ayça Polat Becks

Burdur Müzesi Metal Kandilleri (Metal Lamps in the Burdur Museum) 273

Erdoğan Aslan <i>Kekova Adası 2012-2013 Yılı Sualtı Araştırmalarında Bulunan Amphoraların Tipolojik Değerlendirmesi</i> (<i>Typological Assessment of the Amphorae Found in the 2012-2013 Kekova Island Underwater Survey</i>)	321
Murat Çekilmez <i>Hyllarima'dan Bir Grup Figürin</i> (<i>A Group of Figurines from Hyllarima</i>)	371
Hüseyin Uzunoglu <i>Bursa Müzesi'nden Ölü Ziyafeti Sahneli Yeni Mezar Stelleri</i> (<i>New Funerary Inscriptions with 'Totenmahreliefs' from the Museum of Bursa</i>)	397
Aytekin Büyükközer <i>Isauria Bölgesi'nden Bir Kaya Anıtı: Basamaklı Sunak mı? Mezar mı?</i> (<i>A Rock Monument from the Isauria Region: Is it a Stepped Altar or a Grave?</i>)	417
Fahriye Bayram <i>Hahuli Triptiği ve Martha-Maria Alania</i> (<i>The Triptych of Hahuli and Martha-Maria Alania</i>)	447
Ayşe Aydın <i>İzmir Arkeoloji Müzesi İle Tarih ve Sanat Müzesi'nde Bulunan Ampullalar</i> (<i>Ampullae Finds in the İzmir Archaeology and in the History and Art Museums</i>)	487
Şener Yıldırım <i>Side Müzesi'nden Bir Geç Antik Çağ Çeşmesi</i> (<i>A Late Antique Fountain from the Museum of Side</i>)	515
Stephan Westphalen <i>Die Kirche von Işıkkale</i> (<i>Işıkkale Kilisesi</i>)	535
Eberhard Zangger – Serdal Mutlu <i>Troia'daki Yapay Limanlar ve Su Mühendisliği:</i> <i>Bir Jeo-Arkeolojik Çalışma Hipotezi</i> (<i>Artificial Ports and Water Engineering at Troy:</i> <i>A Geo-Archaeological Working Hypothesis</i>)	553

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
BİLİMSEL SÜRELİ YAYINI ‘OLBA’

Kapsam

Olba süreli yayını Mayıs ayında olmak üzere yılda bir kez basılır. Yayınlanması istenilen makalelerin en geç her yıl Kasım ayında gönderilmiş olması gerekmektedir.

1998 yılından bu yana basılan Olba; Küçükasya, Akdeniz bölgesi ve Ortadoğu'ya ilişkin orijinal sonuçlar içeren Antropoloji, Prehistorya, Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ve Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri), Eskiçağ Tarihi, Nüvizmatik ve Erken Hıristiyanlık Arkeolojisi alanlarında yazılmış makaleleri kapsamaktadır.

Yayın İlkeleri

1. a. Makaleler, Word ortamında yazılmış olmalıdır.
 - b. Metin 10 punto; özet, dipnot, katalog ve bibliyografya 9 punto olmak üzere, Times New Roman (PC ve Macintosh) harf karakteri kullanılmalıdır.
 - c. Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.
 - d. Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.
2. Noktalama (tireler) işaretlerinde dikkat edilecek hususlar:
 - a. Metin içinde her cümledeki ortadaki virgülden ve sonundaki noktadan sonra bir tab boşluk bırakılmalıdır.
 - b. Cümle içinde veya cümle sonunda yer alan dipnot numaralarının herbirisi noktalama (nokta veya virgül) işaretlerinden önce yer almalıdır.
 - c. Metin içinde yer alan “fig.” ibareleri, küçük harf ile ve parantez içinde verilmeli; fig. ibaresinin noktasından sonra bir tab boşluk bırakılmalı (fig. 3); ikiden fazla ardışık figür belirtiliyorsa iki rakam arasına boşluksuz kısa tire konulmalı (fig. 2-4). Ardışık değilse, sayılar arasına nokta ve bir tab boşluk bırakılmalıdır (fig. 2. 5).
 - d. Ayrıca bibliyografya ve kısaltmalar kısmında bir yazar, iki soyadı taşıyorsa soyadları arasında boşluk bırakmaksızın kısa tire kullanılmalıdır (Dentzer-

Feydy); bir makale birden fazla yazarlı ise her yazardan sonra bir boşluk, ardından uzun tire ve yine boşluktan sonra diğer yazarın soyadı gelmelidir (Hagel – Tomaschitz).

3. “Bibliyografya ve Kısaltmalar” bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliyografya (Makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, lev. LIV-LVII.

Dipnot (kitaplar için)

Richter 1977, 162, res. 217.

Dipnot (Makaleler için)

Oppenheim 1973, 9, lev.1.

Diğer Kısaltmalar

age.	adı geçen eser
ay.	aynı yazar
vd.	ve devamı
yak.	yaklaşık
v.d.	ve diğerleri
y.dn.	yukarı dipnot
dn.	dipnot
a.dn.	aşağı dipnot
bk.	Bakınız

4. Tüm resim, çizim ve haritalar için sadece “fig.” kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. (Levha, Resim, Çizim, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kesinlikle kullanılmamalıdır).
5. Word dökümanına gömülü olarak gönderilen figürler kullanılmamaktadır. Figürlerin mutlaka sayfada kullanılması gereken büyüklükte ve en az 300 pixel/inch çözünürlükte, photoshop tif veya jpeg formatında gönderilmesi

gerekmektedir. Adobe illustrator programında çalışılmış çizimler Adobe illustrator formatında da gönderilebilir. Farklı vektörel programlarda çalışılan çizimler photoshop formatına çevrilemiyorsa pdf olarak gönderilebilir. Bu formatların dışındaki formatlarda gönderilmiş figürler kabul edilmeyecektir.

6. Figürler CD'ye yüklenmelidir ve ayrıca figür düzenlemesi örneği (layout) PDF olarak yapılarak burada yer almalıdır.
7. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
8. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
9. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla 20 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
10. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca yazılabilir. Türkçe yazılan makalelerde yaklaşık 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce yada Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise en az 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet bulunmalıdır. Makalenin her iki dilde de başlığı gönderilmelidir.
11. Özeti altında, Türkçe ve İngilizce veya Almanca olmak üzere altı anahtar kelime verilmelidir.
12. Metnin word ve pdf formatlarında kaydı ile figürlerin kopyalandığı iki adet CD (biri yedek) ile birlikte bir orijinal ve bir kopya olmak üzere metin ve figür çıktısı gönderilmelidir.
13. Makale içinde kullanılan özel fontlar da CD'ye yüklenerek yollanmalıdır.

MERSIN UNIVERSITY
‘RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY’
JOURNAL ‘OLBA’

Scope

Olba is printed once a year in May. Deadline for sending papers is November of each year.

The Journal ‘Olba’, being published since 1998 by the ‘Research Center of Cilician Archeology’ of the Mersin University (Turkey), includes original studies done on antropology, prehistory, protohistory, classical archaeology, classical philology (and ancient languages and cultures), ancient history, numismatics and early christian archeology of Asia Minor, the Mediterranean region and the Near East.

Publishing Principles

1. a. Articles should be written in Word programs.
b. The text should be written in 10 puntos; the abstract, footnotes, catalogue and bibliography in 9 puntos ‘Times New Roman’ (for PC and for Macintosh).
c. Footnotes should take place at the bottom of the page in continous numbering.
d. Titles within the article should be written in small letters and be marked as bold. Other choises (big letters, underline or italic) should not be used.
2. Punctuation (hyphen) Marks:
 - a. One space should be given after the comma in the sentence and after the dot at the end of the sentence.
 - b. The footnote numbering within the sentence in the text, should take place before the comma in the sentence or before the dot at the end of the sentence.
 - c. The indication fig.:
 - * It should be set in brackets and one space should be given after the dot (fig. 3);
 - * If many figures in sequence are to be indicated, a short hyphen without space between the beginning and last numbers should be placed (fig. 2-4); if these are not in sequence, a dot and space should be given between the numbers (fig. 2. 5).

d) In the bibliography and abbreviations, if the author has two family names, a short hyphen without leaving space should be used (Dentzer-Feydy); if the article is written by two or more authors, after each author a space, a long hyphen and again a space should be left before the family name of the next author (Hagel – Tomaschitz).

3. The ‘Bibliography’ and ‘Abbreviations’ should take part at the end of the article. The ‘Abbreviations’ used in the footnotes should be explained in the ‘Bibliography’ part. The bibliography used in the footnotes should take place as abbreviations and the following order within the abbreviations should be kept: Name of writer, year of publishment, page (and if used, number of the illustration). This rule should be applied even if a publishment is used only once.

Bibliography (for books):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliography (for articles):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, pl. LIV-LVII.

Footnotes (for books):

Richter 1977, 162, fig. 217.

Footnotes (for articles):

Oppenheim 1973, 9, pl.1.

Miscellaneous Abbreviations:

op. cit.	in the work already cited
idem	an author that has just been mentioned
ff	following pages
et al.	and others
n.	footnote
see	see
infra	see below
supra	see above

4. For all photographs, drawings and maps only the abbreviation ‘fig.’ should be used in continous numbering (remarks such as Plate, Picture, Drawing, Map or any other word or abbreviaton should not be used).

5. Figures, embedded in Word documents can not be used. Figures have to be in the length in which they will be used in the page, being at least 300 pixel/ inch, in photoshop tif or jpeg format. Drawings in adobe illustrator can be sent in this format. Drawings in other vectoral programs can be sent in pdf if they can't be converted to photoshop. Figures sent in other formats will not be accepted.
6. Figures should be loaded to a CD and a layout of them as PDF should also be undertaken.
7. Photographs, drawings or maps taken from other publications are in the responsibility of the writers; so the sources have to be mentioned.
8. A list of figures should take part at the end of the article.
9. The text should be within the remarked formats not more than 20 pages, the drawing and photographs 10 in number.
10. Papers may be written in Turkish, English or German. Papers written in Turkish must include an abstract of 500 words in Turkish and English or German. It will be appreciated if papers written in English or German would include a summary of 500 words in Turkish and in English or German. The title of the article should be sent in two languages.
11. Six keywords should be remarked, following the abstract in Turkish and English or German .
12. The text in word and pdf formats as well as the figures should be loaded in two different CD's; furthermore should be sent, twice the printed version of the text and figures.
13. Special fonts should be loaded to the CD.

ISAURIA BÖLGESİ'NDEN BİR KAYA ANITI: BASAMAKLI SUNAK MI? MEZAR MI?

Aytekin BÜYÜKÖZER*

ABSTRACT

A Rock Monument from the Isauria Region: Is it a Stepped Altar or a Grave?

Dibektaş, an ancient settlement located in the south part of the Isaurian Region on the borders of Pamphylia, Pisidia, and the mountainous Cilicia regions, was an important point on the routes connecting central Anatolia to the Mediterranean. Because of its central location, the ancient Dibektaş settlement is considered to be the heart of the Isaurian Region. Today the region is inhabited by nomads from Antalya, Dibektaş. Due to illicit excavations over the years, none of the architectural structures remain, with the exception of some blocks which T. B. Mitford considered to be the remains of a temple. The remains of several ossuaries and their lids as well as few other architectural elements built into the walls of mountain houses and fountains have been found. In this area, where ossuaries are most commonly found, is the remains of a stepped-rock monument.

Archaeologists conducting studies in Dibektaş have all interpreted this rup-estral monument to be related to the Cybele cult in the region. By comparison with Phrygian stepped altars, this monument has been generally dated to the 6th century B.C. The stepped structure, formed by the trimming the natural rock, is similar to the stepped altars of Phrygia. However, some details on this stepped-rock monument suggest that it is not a cult area. The first one of these details is a basin located on the monument number 2. While some scholars interpret this feature of the monument as a container for ritual offerings, others suggest that it is a throne as seen in the Phrygian stepped altars. However, this feature is actually an ossuary. Rock ossuaries, tombs, and chamosoria with raised steps are known from the settlements in the Isaurian Region and elsewhere. Another significant detail which demonstrates that this monument is a grave rather than a stepped altar are the three reliefs on the monument, not found on any of the other stepped altars in the region, but which are characteristic of funerary architecture. The fact that two of

* Dr. Aytekin Büyükozer, Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Konya/ Türkiye. E-posta: aytekinbuyukozer@gmail.com

these reliefs represent Medusa supports the notion that this monument is actually a grave. The third relief depicts a cavalry scene; horsemen and cavalry are commonly depicted on rock graves and ossuaries in the region, and such relief scenes have not been observed on any of the other stepped altars found locally or elsewhere. Most of all of the relief examples are from Phrygia, and are interpreted to be related to the Cybele cult. Formed by the trimming of the bedrock, the steps might raise the question as to whether the monument could be a grave. Nonetheless, the grave examples with raised steps, as seen in the Isaurian, Lychaonian, Lykian, Phrygian, and Karian Regions, eliminate the possible question marks.

The evidence of the ossuary and the relief subjects suggest that the stepped rock monument is probably not an altar to the mother goddess, but a rock-cut tomb potentially built for a Roman soldier.

Keywords: Isauria, Stepped Altar, Grave, Rock-cut Ostotheke, Medusa, Cavalier.

ÖZET

Isauria Bölgesi'nin güneyinde, Pamphylia, Pisidia ve Dağlık Kilikia Bölgeleri'nin sınırındaki antik yerleşimlerden biri olan Dibektaş, İç Anadolu'yu Akdeniz'e bağlayan yol güzergahları üzerinde önemli bir konumda yer almaktaydı. Söz konusu konumu nedeniyle Dibektaş antik yerleşimi, Isauria Bölgesi'nin kalbi olarak nitelendirilmiştir. Günümüzde genel olarak Antalyalı göçerler tarafından kullanılan bir yayla olan Dibektaş'nda yıllardır devam eden kaçak kazılar nedeniyle, T. B. Mitford tarafından tapınak olabileceği belirtilen kesme blok taşlardan inşa edilmiş yapı haricinde mimari kalıntı görmek mümkün değildir. Bununla birlikte çok sayıda ostotheke gövde ve kapağı ile bazı mimari parçaları hala arazinin çeşitli noktalarında, yayla evlerinin duvarlarında ve çeşmelerde görebilmek mümkündür. Ostothekelelerin bulunduğu bu alanda bir de basamaklı kaya anıtı yer almaktadır.

Dibektaş'nda farklı zamanlarda çalışmalar yapmış olan araştırmacıların tamamı bu kaya anıtını, Kybele kültürünün bölgedeki temsilcilerinden birisi olarak yorumlamıştır. Frig basamaklı sunakları ile birlikte değerlendirilen bu kaya anıtı bazı uzmanlarca M.Ö. 6. yy civarına tarihlendirilmiştir.

Anıt, özellikle doğal kayanın traşlanması ile oluşturulan basamaklı düzenlemesi ile araştırmacıların vurguladığı gibi Frig kökenli basamaklı sunaklarla benzerlik içindedir. Ancak basamaklı kaya anıtındaki bazı detaylar dikkate alındığında anıtın kült alanı olamayacağı anlaşılmaktadır. Bu detaylardan ilki, 2 numaralı anıt üzerinde yer alan bir teknedir. Bazı araştırmacılar, anıt üzerindeki bu düzenlemenin sunu amaçlı olduğunu iddia ederken bazıları Frigya basamaklı sunaklarındaki gibi taht olduğunu belirtmiştir. Ancak bu düzenleme aslında bir kaya ostotheğidir. Basamaklarla yükseltilmiş kaya ostothekeleleri, lahitler ve khamosorionlar hem Isauria Bölgesi'ndeki yerleşim birimlerinden hem de diğer bölgelerdeki merkezlerden bilinmektedir. Anıtın basamaklı sunaktan ziyade bir mezar olduğunu gösteren diğer önemli detay anıt üzerinde bulunan üç kabartmadır. Kabartmalardan iki tanesinin Medusa olması ise anıtın mezar olabileceği fikrini doğrudan destekleyen önemli bir kanıttır. Diğer kabartmanın da bir süvari olması ve bu figüründe medusa gibi bölgedeki kaya mezarları ve ostotheke gövdelerinde sıklıkla karşımıza çıkması

anıtın mezar olabileceği düşüncesini destekleyen bir başka unsurdur. Farklı bölgelerde tespit edilen basamaklı sunakların hiçbiri üzerinde böylesi kabartmalar görülmemektedir. Kabartma olan örneklerin hemen hepsi Frigya Bölgesi'nden olup buradaki kabartmaların da tamamen Kybele kültü ile ilişkili oldukları görülmektedir. Ana kayanın tıraşlanması ile oluşturulan basamaklar, anıtın mezar olabileceği konusunda soru işaretleri yaratabilir. Ancak Isauria, Lykaonia, Lykia, Frigya ve Karia Bölgeleri'nde tespit edilen, basamaklarla yükseltilmiş mezar örnekleri bu soru işaretlerini ortadan kaldırmaktadır.

Tüm bu unsurlar dikkate alındığında basamaklı kaya anıtı, burası hakkında değerlendirmelerde bulunan araştırmacıların aktardığı gibi ana tanrıça kült alanı olmayıp, olasılıkla bir Roma askeri için yapılmış bir kaya ostotheğidir.

Anahtar Kelimeler: Isauria, Basamaklı Sunak, Mezar, Kaya Ostotheği, Medusa, Süvari.

Giriş

Antik dönemde, Orta ve Batı Toroslar'ın İç Anadolu'ya bakan kuzey kesimleri genel hatlarıyla Isauria Bölgesi¹ olarak bilinmekteydi². Bölge, günümüzde Konya'nın Bozkır, Hadim, Taşkent, Yalınhüyük, Ahırlı gibi güney ilçeleri ile Antalya, Karaman ve Mersin il sınırlarının Orta Toroslar'a bakan yayla bölgelerini kapsar³. Bölgenin kuzeyinde Konya ovası, doğusunda Silifke, batısında Beyşehir, güneyinde ise Dağlık Kilikia'nın kıyı kentlerinden Alanya (Korakesium), Gazipaşa (Selinus) ve Anamur (Anemurium) gibi yerleşimler bulunmaktadır⁴.

Çalışmanın konusunu oluşturan basamaklı kaya anıtı, Isauria Bölgesi'nin güneyinde, Dibektaşlı Yaylası olarak bilinen antik yerleşim alanındadır. Dibektaşlı, Konya-Antalya il sınırlarının kesiştiği bölgede, Yıldız Dağı'nın eteklerine kurulmuş (fig. 1), güneyde Han Boğazı, kuzeybatıda Alacabel ile çevrili, dağlar arasına sıkışmış bir yayladır⁵. Antik dönemde İç Anadolu'nun Akdeniz ile olan bağlantısını sağlayan yol güzargahı üzerinde önemli bir konuma sahip olan Dibektaşlı⁶, söz konusu konumu nedeniyle T. B. Mitford tarafından Isauria Bölgesi'nin kalbi olarak nitelendirilmiştir⁷.

¹ Ruge 1916, 2055.

² Ramsay 1920, 93; Shaw 1990, 202; Ormerod 1922, 35; Levick 1967, 203; Hall 1971, 156; Özsait 1985, 92.

³ Yılmaz 2005, 3.

⁴ Doğanay 2009, 17.

⁵ Bean – Mitford 1970, 113; Bahar 1999, 16; Yılmaz 2005, 98.

⁶ Yılmaz 2005, 51-54.

⁷ Bean – Mitford 1970, 113.

Dibektaşu basamaklı kaya anıtı hakkında değerlendirmelerde bulunan araştırmacılar, anıtı basamaklı sunak olarak değerlendirmişler ve Kybele kültü ile ilişkilendirerek, bunu Frig basamaklı sunaklarının⁸ bölgedeki temsilcilerinden biri olarak yorumlamışlardır⁹. Bu araştırmacılar bazıları anıtı M.Ö. 6. yy civarına tarihlemiştir¹⁰. Ancak Dibektaşu'nda, basamaklı anıt çevresinde yaptığımız çalışmalarda tespit edilen bazı detaylar, anıtın yeniden değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bu detaylar, 2 ve 3 numaralı anıtlar üzerinde yer alan kabartmalar ile 2 numaralı anıtta, basamakların üst bitiminde yer alan dikdörtgen teknedir.

Bu çalışmada, araştırmacılar tarafından basamaklı sunak olarak yorumlanan anıtın farklı bir işleve sahip olup, olamayacağı sorgulanmaktadır. Bu doğrultuda öncelikle kaya anıtının tanımı yapılarak, anıt üzerinde görülen detaylar irdelenmiştir. Benzer örneklerden hareketle, 2 numaralı anıt üzerindeki teknenin işlevi belirlenmiş, daha sonra 2 ve 3 numaralı anıtlar üzerinde yer alan kabartmalar hakkında değerlendirmeler yapılarak, bu kabartmaların basamaklı anıta kattığı işlev yorumlanmıştır. Son olarak da anıtın basamaklı sunak olarak adlandırılmasına neden olan basamakların sadece Kybele kültü ile ilişkili kaya anıtlarında değil, farklı işlevlere

⁸ Frig kökenli basamaklı anıtların birer kült alanı olduğu düşüncesi ilk kez, 19. yy'ın sonlarında W. M. Ramsay tarafından ortaya atılmıştır. Ramsay bu anıtları "altar" olarak tanımlamıştır (Ramsay 1882, 8-12). G. Perrot ve Ch. Chipiez (Perrot – Chipiez 1890, 149), F. von Reber (von Reber 1897, 582) ve E. Brandenburg (Brandenburg 1906, 695) gibi bilim adamları da bu yapıları "altar" olarak adlandırmışlardır. K. Galling bu anıtlar için, "basamaklı altar/sunak" tanımını kullanmıştır (Galling 1925, 100). Sonrasında M. J. Mellink (Mellink 1981, 96), F. Işık (Işık 1989, 19; Işık 1995, 56) ve L. E. Roller (Roller 1999, 65) da "basamaklı altar/sunak" tanımını benimsemişlerdir. Bununla birlikte F. Işık, bu anıtlardan bazıları için basamaklı taht ifadesini de kullanmıştır (Işık 2012, lev. 66, fig. 414). Frig basamaklı yapılarını "altar" olarak nitelendiren araştırmacıların yanı sıra, bu tanımları benimsemeyen araştırmacılar da vardır. Bunlardan biri olan A. Körte 19. yy'ın sonlarında, bölgede yaptığı kapsamlı araştırmalar sonrasında basamaklı yapıları "taht" olarak adlandırmış (Körte 1898, 118; Körte – Körte 1904, 21) ve bu tanım E. Akurgal tarafından da kabul görmüştür (Akurgal 1955, 96). C. H. E. Haspels, basamaklı yapıları, "altar olarak tanımlanan yapılar" olarak adlandırır, ayrıca basamakların gerisinde bulunan kavis şeklindeki arkalıklı bir grup anıtı da "taht" olarak yorumlar (Haspels 1971, 93). G. De Francovich bu anıtlara "taht altar" demiştir (Francovich 1990, 51). T. Tüfekçi-Sivas ise bu anıtları "basamaklı idollü altar" olarak adlandırmıştır (Tüfekçi-Sivas 1999, 190); R. Tamsü-Polat, T. Sivas'ın yorumlaması üzerinden bu anıtlarla ilgili tipolojik bir çalışma yapmıştır (Tamsü-Polat 2010, 203-222).

⁹ Bahar 1991, 44; Bahar 1996, 72-73, fig. 18; Bahar 1999, 16-17, lev. 45; Işık 1996a, 34-35, fig. 15; Zoroğlu 1994, 301-305, lev. 27.1.1-2, 27.2.1; Baldran – Söğüt 2002, 52; Baldran 2006, 11-12, fig. 11; Baldran – Söğüt 2010, 261-262; Yılmaz 2005, 98-106, fig. 37-43; Doğanay v.d. 2005, 59; Doğanay – Karauğuz 2008, 51, 63-64, fig. 16; Doğanay 2012, 200, fig. 1; Tamsü 2004, 107; Tamsü-Polat 2010, 210.

¹⁰ Zoroğlu 1994, 303; Bahar 1999, 18.

sahip kaya döşemlerinde, özellikle de mezarlarda karşımıza çıkabileceği vurgulanmıştır. Tüm bu verilerin değerlendirilmesiyle, basamaklı anıtın, basamaklarla yükseltilmiş bir kaya ostothegi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapı Tanımı

Dibektaş, günümüzde modern yerleşim alanlarından uzakta, Manavgatlı ve Aksekili göçerler tarafından yaz aylarında kullanılan bir yayladır. Bu özellikleri nedeniyle antik yerleşim alanı uzun yıllar boyunca definicilerin tahribatına maruz kalmıştır. Kaçak kazıların yanı sıra arazide bulunan çok sayıda ostothek gövde ve kapağı ile bazı mimari parçalar, ya çeşmelerin ve yayla evlerinin duvarlarında kullanılmak üzere tahrip edilmiş ya da modern yerleşim alanlarına taşınmıştır¹¹. Uzun yıllar süren tahribata rağmen alanda bugün bile ostothek gövde ve kapaklarını görmek mümkündür. Söz konusu buluntular dışında Dibektaş'ta sadece T. B. Mitford tarafından tapınak olabileceği belirtilen, kesme taş bloklardan inşa edilmiş bir yapıya ait kalıntılar¹² ile basamaklı kaya anıtı görülebilmektedir (fig. 2).

Yayla evlerinin ortasındaki düzlükte, birbirleri ile ilişkili üç tane basamaklı kaya anıtı vardır. Bunlardan ikisi aynı kaya bloğu üzerinde olup, birbirlerinden doğal bir çatlakla ayrılmıştır. Diğer anıt ise bu kaya bloğunun yaklaşık 9,80 m güneyindedir.

Dibektaş 1, doğal kayanın düzeltilmiş üst yüzeyine açılmış, yerel halkın bu alana Dibektaş ismini vermesine sebep olan sunu çukuruna sahiptir¹³ (fig. 3). Günümüzde bu anıt en üst seviyesine kadar toprak altındadır. Ancak bizden önce bölgeyi ziyaret eden araştırmacıların yayınlarında, bu sunu çukurunun bulunduğu kaya bloğunun güney cephesine açılmış üç basamağın varlığı belgelenmiştir¹⁴ (fig. 2).

¹¹ H. Swoboda ve arkadaşlarının Dibektaş antik yerleşim alanında belgeledikleri bir ostothek kapağı, bugün Bozkır İlçesi'ne bağlı Dere Kasabası'nda bulunmaktadır (Swoboda v.d. 1935, 60-61, fig. 47; Dere Kasabası için bk. Er-Scarborough 1996, 343, fig. 24; Yılmaz 2005, 95-96, fig. 36a-c).

¹² Bean – Mitford 1970, 113.

¹³ Alan, 22.06.2013 tarihinde, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izinleri ile Taşkent-Seydişehir İlçeleri'nde yürütmekte olduğumuz arkeolojik yüzey araştırması kapsamında tarafımızdan ziyaret edilmiştir. Araştırma başkanı Prof. Dr. Asuman Baldıran başta olmak üzere, çalışmaya sağladıkları katkılar nedeniyle Prof. Dr. Bilal Söğüt, Doç. Dr. Ertekin M. Doksanaltı, Dr. Zeliha Gider-Büyüközer, William N. Bruce ve Evren Işınak-Bruce'a teşekkür ederim.

¹⁴ K. L. Zoroğlu'nun ölçümlerine göre buradaki basamakların her biri yaklaşık 3 m uzunluğunda ve 30 cm yüksekliğindedir (Zoroğlu 1994, 302, lev. 27.1.2).

Dibektaş 2, 1 numaralı anıtın yaklaşık 9,80 m kuzeyinde yer almaktadır. 1 numaralı anıta göre daha yüksek olan 2 numaralı anıtın toplam yüksekliği yaklaşık 2,70 metredir. 2 numaralı anıt dört basamaklı olup, anıtın üst bitim noktası ve basamakların bir kısmı definciler tarafından tahrip edilmiştir (fig. 4-5). Ancak önceki yayınlara bakıldığında, anıtın bu kısmının büyük oranda sağlam olduğu görülmektedir. K. L. Zoroğlu'na göre anıtın üstünde dikdörtgen bir tekne ve teknenin güney yüzünde, kalkan içine işlenmiş Medusa kabartması bulunmaktadır¹⁵ (fig. 6-7). Teknenin hemen yanında, doğrudan kaya yüzeyine işlenmiş bir başka Medusa başı yer almaktadır (fig. 8). Bu Medusa kabartmasının sağında ve solunda tahrip olmuş iki aslan protomu vardır¹⁶.

Dibektaş 3¹⁷, Dibektaş 2 ile aynı kaya bloğuna yapılmış olup, doğal bir kaya çatlağı ile bu iki anıt birbirinden ayrılmaktadır. Anıtın güney cephesine dört basamak açılmış, bu basamakların bitiminde ise doğal kayanın cephesi düzeltilerek, yuvarlak bir zemin üzerine süvari kabartması işlenmiştir (fig. 9-10). Kaya kütesinin üst bitim noktası düz kesilmiştir. Süvari kabartmasının üst kısmı kırıktır.

Araştırma Tarihçesi ve Basamaklı Kaya Anıtı Hakkındaki Değerlendirmeler

Dibektaş ilk kez 1902 yılında J. Jüthner ve arkadaşları tarafından keşfedilmiş ancak kapsamlı araştırmalar, bölgeyi daha önce J. Jüthner ile birlikte ziyaret eden, H. Swoboda başkanlığındaki bir ekip tarafından yapılmıştır¹⁸. H. Swoboda ve ekibi, Dibektaş antik yerleşim alanını, lokalizasyonu yapılamayan Güney Isauria yerleşmelerinden birisi olarak değerlendirmiş¹⁹, alanda buldukları yazıtlar ile osthotek gövde ve kapakları hakkında bilgi vermişler, ancak basamaklı kaya anıtından bahsetmemişlerdir²⁰. Daha sonra T. B. Mitford, 1968 yılında Dibektaş'ı ziyaret etmiş

¹⁵ Zoroğlu 1994, 302, lev. 27.2.1.

¹⁶ Zoroğlu 1994, 302.

¹⁷ K. L. Zoroğlu, alandaki anıtları Dibektaş 1 ve Dibektaş 2 olarak adlandırmış ve bizim Dibektaş 3 olarak adlandırdığımız anıtı Dibektaş 2'nin parçası olarak değerlendirmiştir (Zoroğlu 1994, 302).

¹⁸ Swoboda v.d. 1935, 60-61.

¹⁹ Swoboda v.d. 1935, 60-61; Bean – Mitford 1970, 113.

²⁰ Swoboda v.d. 1935, 60-61.

ve tespit ettiği yazıtları yayınlamıştır²¹. T. B. Mitford, alanda bugün de kalıntıları görülebilen bir yapının tapınak olabileceğini belirtmiş, bunun dışında ne diğer kalıntılardan ne de basamaklı anıttan bahsetmiştir²². Sonraki yıllarda yerleşim alanıyla daha çok Türk araştırmacılar ilgilenmiştir. Bu araştırmacılar Dibektaş'ındaki kalıntıların tamamından ziyade, çalışmamızın konusunu oluşturan basamaklı anıt üzerinde durmuşlardır. H. Bahar, bölge ile ilgili yaptığı çalışmalarda Dibektaş'ından ve basamaklı anıttan bahsetmiş ancak detaylı bilgi vermemiş²³, sadece anıt ve çevresinin M.Ö. 6. yy sonrasında, Frig kültürünün etkisi ile yapılmış bir kutsal alan olduğunu belirtmiştir²⁴. K. L. Zoroğlu, Dibektaş'ındaki basamaklı anıtın, Frig kültürünün Anadolu'nun bu kesimine kadar etkisini ispatlayan unsurlardan birisi olduğunu aktarmış ve burayı "kült alanı" olarak yorumlamıştır²⁵. F. Işık da anıtı Frig ana tanrıça kültü ile ilişkilendirmiş ve anıtı kaya tapınağı olarak yorumlamıştır²⁶. A. Baldıran ve B. Söğüt, "Lykonía Bölgesi Kybele Kültü" adlı çalışmalarında Dibektaş'ındaki basamaklı anıttan da kısaca bahsetmişlerdir²⁷. A. Baldıran, ayrıca "The arms and armours on the relief from the region of Lykaonia" adlı çalışmasında Dibektaş'ındaki basamaklı anıtın basamaklı altar olduğunu söylemiş, anıt üzerindeki tahtın ve sunu çanağının iyi korunmuş olduğunu belirtmiştir²⁸. M. Yılmaz, farklı zamanlarda ziyaret ettiği alandaki basamaklı kaya anıtının Kybele Tapınağı olabileceğini ifade etmiş ve böylesine bir anıtı Isauria'da başka bir yerde göremediğini aktarmıştır²⁹. O. Doğanay ve G. Karauğuz, "Isauria Bölgesi Basamaklı Kaya Anıtları" adlı çalışmalarında, Dibektaş basamaklı kaya

²¹ Bean – Mitford 1970, 113-116, fig. 83-85.

²² Bean – Mitford 1970, 113-116, fig. 83-85. H. Bahar, T. B. Mitford tarafından tapınak olabileceği belirtilen yapının, yöre halkı tarafından Dibektaş olarak adlandırılan basamaklı kutsal alan olduğunu belirtmiştir (Bahar 1999, 16). Ancak Mitford yayınında, tapınak olarak basamaklı anıttan değil, basamaklı anıtın yaklaşık 50 m güneyinde yer alan kesme blok taşlardan inşa edilmiş olan yapıyı kastetmektedir (Bean – Mitford 1970, 113).

²³ Bahar 1991, 44; Bahar 1996, 72-73, fig. 18; Bahar 1999, 16-17, lev. 45.

²⁴ Bahar 1999, 16-18, lev. 45.

²⁵ Zoroğlu 1994, 301-305, lev. 27.1.1-2, 27.2.1. K. L. Zoroğlu çalışmasında, Dibektaş'ındaki üç anıtı da tanımlamış ve anıtın Frig kültürü ile bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte dipnot kısmında Dibektaş 1 numaralı anıtın Dibektaş 2 numaralı anıttan daha erken olabileceğini belirtmiş ancak Dibektaş 2 numaralı anıtın farklı bir işleve sahip olup olmadığına dair herhangi bir yorumda bulunmamıştır.

²⁶ Işık 1996a, 34-35, fig. 15.

²⁷ Baldıran – Söğüt 2002, 51-52; Baldıran – Söğüt 2010, 261-262.

²⁸ Baldıran 2006, 11-12, fig. 11.

²⁹ Yılmaz 2005, 99.

anıtını, Isauria Bölgesi'nde tespit ettikleri 15 basamaklı sunak içerisinde değerlendirerek, anıt ve çevresini kült alanı olarak yorumlamışlardır³⁰. O. Doğanay ayrıca "Isauria Bölgesinde Tanrılar ve Kültler" isimli çalışmasında Dibektaş anıtını ana tanrıça kültü ile ilişkilendirmiş ve Kybele kültürünün bölgede yaygın olduğunu aktarmıştır³¹. R. Tamsü-Polat, Dibektaş'ndaki basamaklı anıtı, kaya altarı olarak nitelendirmiş³² ve "Frigya Kaya Altarları" adlı çalışmasında bu anıtın M.Ö. 6. yy'ın sonrasına tarihlendirildiğini aktarmıştır³³.

Yukarıdaki çalışmalardan da anlaşılacağı gibi Dibektaş basamaklı kaya anıtı hakkında bilgi veren tüm araştırmacılar anıtı Kybele kültü ile ilişkilendirerek, bunu Frig basamaklı sunaklarının bölgedeki temsilcilerinden biri olarak yorumlamışlardır³⁴. Dibektaş basamaklı kaya anıtı genel hatlarıyla Anadolu'da hemen her bölgede görmeye alışkın olduğumuz basamaklı sunaklara benzese de anıt üzerinde yer alan bazı detaylar anıta farklı bir gözle bakılması gerekliliğini doğurmuştur. Bu detaylardan en önemlisi 2 ve 3 numaralı anıtlar üzerinde yer alan kabartmalar ile 2 numaralı anıtta, basamakların üst bitiminde yer alan dikdörtgen teknedir.

Basamaklı Kaya Anıtı Üzerindeki Detaylar

Tekne

Dibektaş 2 numaralı anıtta, basamakların üst bitiminde bulunan dikdörtgen tekne günümüzde kaçak kazı yapan kişilerce dinamitlenerek, büyük oranda tahrip edilmiştir. Ancak M. Yılmaz, L. Zoroğlu, H. Bahar ve D. French tarafından bölgeye yapılan bir inceleme gezisinde söz konusu teknenin sağlam olduğu görülmüş ve fotoğraflarla belgelenmiştir³⁵ (fig. 6). Bugün tekneden geriye sadece ön cephenin batı kısmından çok az bir bölüm ile dışta teknenin alt sınırını oluşturan kaide profili korunmuş olsa da orijinalinde teknenin ön cephesinde girland içine işlenmiş bir Medusa

³⁰ Doğanay – Karauğuz 2008, 63-64, fig. 16.

³¹ Doğanay 2012, 200, fig. 1.

³² Tamsü-Polat 2010, 210.

³³ Tamsü 2004, 107.

³⁴ Araştırmacılar sadece K. L. Zoroğlu anıtı Dibektaş 1 ve Dibektaş 2 olarak adlandırmış diğer araştırmacılar anıtı bir bütün olarak ele alarak değerlendirme yapmışlardır.

³⁵ Zoroğlu 1994, lev. 27.1.1-2, 27.2.1; Bahar 1996, 72-73, fig. 18; Bahar 1999, 16-17, lev. 45; Yılmaz 2005, 98-99, fig. 38a-b.

başı kabartmasının bulunduğu görülmektedir (fig. 6-7). Burada yer alan tekne, basamaklı anıt üzerinde çalışmalar yapan araştırmacıların bir kısmı tarafından koltuk veya taht olarak yorumlanmış ve Kybele kültü ile ilişkilendirilmiştir³⁶.

Kayalık alanlarda görülen benzer düzenlemeler, farklı şekillerde yorumlanmıştır. Limyra Akropol'ündeki kayalık alanda, doğal kayanın tıraşlanması ile oluşturulmuş basamakların üst bitiminde düz platformlar bulunmaktadır. Bu platformların üzerine ise dörtgen çukurlar açılmıştır³⁷. W. W. Wurster ve J. Borchhardt Limyra Akropolü'ndeki bu düzenlemeleri "İran ateş sunaklarının yerel örnekleri" olarak yorumlamıştır³⁸. F. Işık, bu örneklerin kaya sunağı olabileceğini belirtmiştir³⁹. N. Çevik'e göre ise farklı şekillerde yorumlanan kayalık alanlardaki bu çukurlar birer mezar"dır⁴⁰. N. Çevik, benzer düzenlemeleri Trebenna nekropolünde kapak taşları ile birlikte tespit etmiş, dörtgen ve yuvarlak formdaki bu teknelerin kaya ostothegi olduğunu belirtmiştir⁴¹.

Dibektaş 2 numaralı anıtta, basamakların üst bitiminde yer alan tekne aslında dikdörtgen formlu bir kaya ostothegidir (fig. 6-7, 12). Son basamağın üst bitiminde görülen profilli kısım ise bu kaya ostotheginin kaidesidir. Ostothegin güneye bakan uzun yüzünde, girland içine işlenmiş Medusa kabartması, bu teknenin ana tanrıça kültüründen ziyade ölü kültü ile ilgili bir düzenleme olduğunu açıkça göstermektedir. Ters kyma reversa profili ile altta tamamlayıcı faskiadan oluşan ostothek kaidesi, V. Köse tarafından ostothek kaideleri ile ilgili yapılmış olan tipolojiye tam uymamaktadır. En yakın profiller Tip 10 ve Tip 7'dir⁴². Dibektaş ostothek kaidesinin profili Tip 10 kadar düz değildir. Tip 7'de ise tamamlayıcı faskiyanın devamında yer alan ters kyma reversa profilinin içbükey kavisi daha belirgin iken, Dibektaş ostothek kaidesinde bu profilin içbükey kavisi azalmıştır (fig. 11).

³⁶ Baldıran 2006, 11-12.

³⁷ Wurster 1974, fig. 6.

³⁸ Wurster 1974, 261, fig. 6; Borchhardt 1999, 37, fig. 11.

³⁹ Işık 1996b, 63.

⁴⁰ Çevik 1998, 132-133.

⁴¹ Çevik 1998, 127-150; Çevik v.d. 2005, 74-80.

⁴² Köse 2005, 44-45, fig. 12.

Kabartmalar

Dibektaş 2

2 numaralı anıtın üst bitimine yerleştirilen ostotheke gövdesinin güneydeki uzun cephesine, dalgalı, kalın bukleler halindeki saçlarıyla Medusa başı işlenmiştir. Günümüzde tamamen tahrip olan bu kabartma, 1990'lı yıllarda çekilen fotoğraflarda ve önceki yayınlarda net bir şekilde görülmektedir⁴³. K. L. Zoroğlu'na göre tekne üzerindeki kabartma, kalkan yüzeyine işlenmiş bir Medusa başıdır⁴⁴ (fig. 6). Ancak kalkan olduğu belirtilen bu kabartma bize göre bir girlandır. Bu girland kaya ostotheğinin kenarlarında görülen kabartmalar tarafından taşınmaktadır (fig. 6-7). Bu kabartmalar olasılıkla birer bukraniondur (fig. 6-7). Teknenin günümüze kadar korunagelen batı bölümünde girlandı oluşturan yaprakların bir kısmı hala görülebilmektedir (fig. 5). Bukranionlar tarafından taşınan girland içine işlenmiş Medusa kabartmaları ostotheke ve lahit gövdeleri üzerinde sıklıkla görülen bir düzenlemedir⁴⁵.

Bu anıtta yer alan ikinci kabartma yine bir Medusa başıdır. Kabartma, ostotheke kaidesinin sol tarafında oluşturulan alana, doğrudan kaya yüzeyine işlenmiştir (fig. 7-8). Bu kabartmanın her iki yanında aslan protomaları vardır. Sol taraftaki aslan protomu ostotheke kaidesine yaslandırılmış iken, sağ taraftaki aslan protomunun arka kısmı doğal kayaya bağlanmıştır. Bunlardan soldakinin yeşeri, sağdakinin ise öne doğru uzatılmış ön ayakları kısmen korunmuş durumdadır (fig. 8). Medusa başı anıtta definecilerin tahribatına en az maruz kalan kabartmadır. Kabartmanın detayları, hem anakayanın gözenekli yapısı hem de zaman içerisinde kabartmada meydana gelen bozulmalar nedeniyle net değildir. Yine de Medusa'nın, her iki yana doğru devam eden, uzun, kalın buklelerden oluşan saçları ile başının üstüne yerleştirilmiş kanatlar seçilebilmektedir⁴⁶. Dolgun yüz hattına sahip olan Medusa, yüksek kabartma olarak işlenmiştir. Korkunç görünümüyle mezarları korumak için yapılmış olan Medusa başları, mezar

⁴³ Zoroğlu 1994, lev. 27.1.1-2, 27.2.1; Bahar 1996, 72-73, fig. 18; Bahar 1999, 16-17, lev. 45; Yılmaz 2005, 98-99, fig. 38a-b.

⁴⁴ Zoroğlu 1994, 302.

⁴⁵ Işık 2007, 97.

⁴⁶ Laodikeia'da bulunan ve Hierapolis Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen bir lahitin kısa yüzünde, girland içine işlenmiş olan Medusa başı, kalın buklelerden oluşan uzun saçları ve dolgun yüz hattıyla Dibektaş örneğine benzemektedir. Karşılaştırma için bk. Yıldız – Şimşek 2000, 108, fig. 22.

ikonografisinde oldukça önemli bir yere sahip figürlerdendir⁴⁷. Medusa kabartmaları Isauria Bölgesi'ndeki anıt mezarlarda⁴⁸ ve ostotheke gövdelelerinde⁴⁹ sıklıkla uygulanmıştır⁵⁰.

Basamaklı kaya anıtı mevcut hali ile bir bütün olarak görülmesine karşın H. Bahar, anıt üzerindeki söz konusu medusa kabartmalarının daha geç bir döneme işaret ettiğini belirtmektedir⁵¹. Bu düşünceye göre, anıt üzerinde hala görebildiğimiz Medusa kabartması ile birlikte tekne ve dolayısıyla teknenin güney cephesindeki kabartmalar da anıta sonradan eklenmiş olmalıdır. Bu durumda, dördüncü basamaktan sonra, anıtın üst kısmında tıraşlanmadan bırakılmış, yaklaşık 1,20 m yüksekliğinde bir alan olması gerekir. Aksi takdirde ne Medusa kabartmasının ne de dikdörtgen teknenin bu alana daha sonra eklenmesi mümkün olmaz. Bu durumda, basamaklı anıtın ilk evresi, dört basamaklı ve üst kısmında 1,20 x 2,60 m ölçülerinde platforma sahip bir düzenlemeyle son bulmalıdır. Dibektaşlı basamaklı kaya anıtı, Frig basamaklı sunakları ile ilgili olarak yapılan tipolojiye göre Tip III grubundaki örneklerle benzer özellikler göstermektedir⁵². Tip III grubundaki örnekler bakıldığında, basamakların anıtın üst bitim noktasına kadar devam ettiği, bu noktada düz bir platform ile sonlandırıldıkları görülmekte ve anıtlar, bu platform üzerindeki düzenlemelere göre de alt tiplere ayrılmaktadır⁵³. Dibektaşlı basamaklı anıtında Medusa kabartmalarının ve teknenin sonradan işlenmiş olduğunu kabul edersek, dördüncü basamaktan sonra 1,20 m yüksekliğinde bir podyum oluşmaktadır ve bu durum basamaklı sunak tipolojisine uymamaktadır. Anıt üzerindeki işlenmeden bırakılacak bu bölüm sadece anıtın yarım kalmışlığı ile açıklanabilir. Eğer anıt tamamlandıysa, mevcut basamakların yüksekliklerine göre⁵⁴, üst

⁴⁷ Er-Scarborough 1991, 358-360; Er-Scarborough 1998, 81-82.

⁴⁸ Swoboda v.d. 1935, 137, fig. 63; Er-Scarborough 1991, 358-360; Er-Scarborough 1996, 341-342, fig. 14-16; Yılmaz 2005, 153-163, fig. 76-77; Doğanay 2009, 298-300; Er 2010, 125, fig. 2.

⁴⁹ Er-Scarborough 1991, 348-360; Baldıran 2005, 67-86; Yılmaz 2005, fig. 95, 96a-b, 113a-c, 160a-d.

⁵⁰ Bu betim, Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki kaya mezarlarının girişlerinde de sıkça uygulanmıştır (Bk. Er-Scarborough 1998, 81-82).

⁵¹ Bahar 1999, 17. H. Bahar, medusa kabartmalarının daha sonraki bir döneme işaret ettiğini belirtmesine karşın süvari kavatmasından bahsetmemektedir.

⁵² Frig basamaklı sunakları hakkında yapılan tipolojik araştırmaya göre basamaklı sunaklar 3 ana gruba ayrılmışlardır. Tipoloji için bk. Tamsü-Polat 2010, 207-208, fig. 2.

⁵³ Tamsü-Polat 2010, 208, fig. 9-12.

⁵⁴ Dibektaşlı 2 numaralı anıttaki 2. basamak 0,41 m, 3. basamak 0,455 m, 4. basamak ise 0,41 m yüksekliğindedir. İlk basamağın büyük bir kısmı toprak altındadır.

kısımındaki düzenleme ile birlikte bu platforma üç basamak daha yapılmış olmalıydı. Fakat buraya üç basamak daha eklendiğinde, daha sonraki bir evrede anıta işlendiği iddia edilen kabartma ve teknenin yapılabileceği bir alan kalmazdı. Tüm bu unsurlar ve kaya üzerindeki işçilik dikkate alındığında bize göre teknik olarak kabartmaların ve teknenin anıta sonradan eklenmeleri pek mümkün görünmemektedir. Dibektaş'ının kayalık yapısı da göz önüne alındığında, mezar yapmak için ana tanrıça kült alanının bozulması da çok gerçekçi değildir.

Dibektaş 3

3 numaralı anıtın ön cephesindeki basamakların üst bitiminde, düzeltilmiş kaya yüzeyindeki yuvarlak bir zemin üzerine süvari kabartması işlenmiştir (fig. 9-10, 12). Buradaki yuvarlak zemin, Roma mezar ikonografisinde oldukça sevilen ve yaygın olarak kullanılan madalyon-büst veya kalkan-büst (clipeata imago)⁵⁵ olarak bilinen uygulamanın yansımasıdır. Genellikle mezar sahibinin büstünün işlendiği bu kalkan ya da madalyon içinde⁵⁶, olasılıkla yine mezar sahibini betimleyen süvari kabartması vardır.

Süvari kabartmasının detayları, gerek anakayanın gözenekli yapısı, gerek zaman içindeki aşınmalar, gerekse üst kısmının tahrip edilmiş olması nedeniyle net değildir. Şahlanan atı üzerinde duran süvari sol eliyle atın dizginlerini kavramıştır. Tahrip olan sağ elinde bir mızrak tuttuğu düşünülebilir⁵⁷ (fig. 10, 12). Süvarinin üzerinde, arkaya doğru dalgalanır şekilde betimlenmiş pelerin vardır. Roma Dönemi'nin en yaygın kullanılan betimlerinden olan süvari kabartmaları, Isauria ve Lykaonia bölgelerindeki mezarlarda sıklıkla karşımıza çıkar. Bunların en güzel örneklerinden biri, Hadim ilçesi sınırlarında, Yelbeyi Mevkii'nde, Göksu (Calycadnus) Irmağı'nın bir kanyonunda bulunan Yelbeyi Kaya Mezarı'dır⁵⁸. Mezar

⁵⁵ Kalkan-büst betimleri için bk. Winkes 1969, 81-83.

⁵⁶ Dağlık Kilikia'daki mezarlarda görülen, kalkan ya da madalyon içine işlenmiş büstler için bk. Er-Scarborough 1991, 289, 294-296, fig. 82-84; Er-Scarborough 1998, 81, fig. 1, 5, 8. Sagalassos'ta bulunan bir örnekte ise madalyon veya kalkan içinde Medusa başı kabartması vardır (Köse 2005, fig. 364-365).

⁵⁷ Mezarlar üzerinde yer alan süvari kabartmalarının hemen hepsinin bir elinde mızrak bulunmaktadır. Atlı tanrılarda ise mızrak yerine genellikle labrys, çam kozalağı ve sopa gibi kendilerine has simgeler bulunur (Delemen 1999, 79-80).

⁵⁸ Ne yazık ki söz konusu mezar, bölgede yapılan bir baraj çalışması kapsamında iş makinalarıyla tamamen parçalanmıştır. Günümüzde mezarın bulunduğu alan su altında kalmış olup, parçalanmış

kapısının solunda yer alan ana sahnede, şahlanan atını yerdeki düşmanlarının üstüne süren bir süvari betimlenmiştir⁵⁹. Ustalıkla yapılmış olan süvari kabartmasının kıyafet detaylarından, ölen kişinin ordu içerisindeki görevi bile belirlenebilmiştir⁶⁰. Bölgenin en görkemli anıtlarından biri olan Yelbeyi'nin Dibektaş 3 numaralı anıtı esin kaynağı olduğu düşünülebilir. Ancak Dibektaş anıtının fazlaca tahrip olması, iki anıt arasında karşılaştırma yapmayı güçleştirmektedir.

Bölgede, Yelbeyi Anıtı'nın yanı sıra hemen hemen her yerleşim biriminde osthok gövdeleri üzerine işlenmiş süvari kabartmaları ile karşılaşılmıştır⁶¹. Roma Dönemi'nde çok sevilen süvari kabartmaları imparatorluğun çeşitli eyaletlerindeki mezarlarda da kullanılmıştır⁶². Özellikle Trakya, Makedonya ve Bulgaristan'daki pek çok mezar steli ya da adak kabartmaları üzerinde süvari betimi görmek mümkündür⁶³. Roma dünyasında geniş bir alanda yaygın olan bu konu, Anadolu mezar sanatında da başarıyla işlenmiştir.

Dibektaş basamaklı kaya anıtına genel hatlarıyla bakıldığında, ilk etapta bölgede çalışma yapan araştırmacıların düşüncelerini doğrulayan unsurlar kendini göstermektedir. Özellikle kayalık alanın tıraşlanması ile oluşturulan basamaklı düzenleme, Anadolu'nun hemen her bölgesinde karşımıza çıkan ana tanrıça kült alanları ile büyük benzerlik içindedir. Ancak anıt üzerindeki kabartmalar bu benzerlikleri ortadan kaldırmaktadır. Isauria Bölgesi'nde tespit edilen basamaklı sunaklar genel hatlarıyla Dibektaş basamaklı kaya anıtıyla benzeşse de anıtta yer alan kabartmalar Dibektaş örneğini bölgedeki diğer örneklerden ayırmaktadır. Isauria Bölgesi'nde tespit edilen ana tanrıça kült alanlarındaki basamaklı sunakların büyük bir kısmı, güneye bakan ve üst bitimlerinde genellikle farklı genişliklerde ve derinliklerde sunu çukuruna sahip olan örneklerdir⁶⁴. Ancak

mezarın kalıntılarını bile görmek mümkün değildir. Yelbeyi kaya mezarı ve süvari kabartması hakkındaki en son toplu değerlendirme için bk. Er 2010, 125-133.

⁵⁹ Er 2010, 127, fig. 4.

⁶⁰ Er, mezarındaki ikonografik unsurlar ve süvarinin kıyafet detaylarından yola çıkarak, tasvir edilen bu süvarinin Roma yedek süvari birliklerinde görev yapan yüksek rütbeli bir subay (tribunus militum) olduğunu aktarmaktadır (Er 2010, 127).

⁶¹ Buckler v.d. 1924, 65, 68-71, 74, 79, 83-84, lev. XII.83, lev. XIV.96, 100, lev. XVI.103, lev. XVII.109b, 117, 122; Er-Scarborough 1996, 340-341.

⁶² Hope 2000, 169.

⁶³ Er 2010, 128.

⁶⁴ Doğanay – Karauğuz 2008, 65.

bunlarda kabartma bulunmamaktadır⁶⁵. Komşu bölge Lykonía'da da durum farklı değildir. Özellikle Seydişehir ve Beyşehir çevresinde yapılan çalışmalarda tespit edilen basamaklı anıtların hiçbirinde kabartmalara yer verilmemiştir⁶⁶. Bu tip anıtları Pisidia⁶⁷, Karia⁶⁸, Paphlagonia⁶⁹ ve Pontus Bölgesi'ndeki⁷⁰ yerleşim alanlarında da görmek mümkündür.

Kabartmalara sahip basamaklı kaya anıtları Frigya Bölgesi'nde yaygındır. Bu anıtlar genellikle önde bir veya birden fazla basamak ile bu basamakların gerisinde ana tanrıçayı simgeleyen idol ya da idolün yerleştirileceği mimari bir düzenekten oluşur⁷¹. Söz konusu anıtlarda çoğunlukla aslan kabartması betimlenmiştir⁷². Aslan, ana tanrıçanın en önemli simgelerinden biridir. Dolayısıyla ana tanrıça kültü ile ilgili bu tür alanlarda aslan kabartması görmek son derece doğaldır⁷³. Frigya'da, Köhnüş Vadisi'ndeki Maltaş anıtının yakınlarında iki basamaklı bir sunak vardır. Bu sunakta basamakların sağ ön kısmına, içinde ana tanrıça kabartmasının bulunduğu küçük boyutta bir niş açılmıştır⁷⁴. Frigya'dan bir başka örnek, Midas Şehri

⁶⁵ Germanikapolis antik kenti yakınlarındaki Cenne-Şahinler Kalesi'nde bulunan basamaklı anıtta, basamakların yan tarafındaki kaya yüzeyine asker kabartması işlenmiştir. Ancak söz konusu kabartma O. Doğanay ve G. Karauğuz'a göre bu alana daha sonraki bir dönemde yapılmış olup, basamaklar ile aynı dönemden değildir. Dolayısıyla Cenne-Şahinler örneğini kabartmalı basamaklı anıtlardan birisi olarak değerlendirmek mümkün değildir. Bk. Doğanay – Karauğuz 2008, 47, 62, fig. 1-4.

⁶⁶ Baldıran – Söğüt 2002, 51-53.

⁶⁷ Özsaıt v.d. 2006, 1-3, fig. 2-10.

⁶⁸ Labraunda (Söğüt v.d. 2002, 143-163) ve Keramos yakınlarında (Kızıl 2008, 233-239) basamaklı kaya anıtları tespit edilmiştir.

⁶⁹ Karauğuz 2008, 227-232.

⁷⁰ Doksanaltı – Mimiroğlu 2011, 95-97, fig. 9-10.

⁷¹ Tamsü 2004, 32. Bölgede tespit edilen basamaklı sunakların tipolojisi için bk. Tamsü-Polat 2010, 203-222. Frig basamaklı kaya anıtları için farklı terminolojiler önerilse de, araştırmacılar bu anıtların Kybele kültü ile bağlantılı dini yapılar olduğu konusunda hemfikirlerdir.

⁷² “İki yanında aslan kabartması bulunan basamaklı altınlar” R. Tamsü-Polat tarafından yapılan tipolojiye göre Tip IIB grubunu oluşturmaktadır. Bk. Tamsü-Polat 2010, 208, şek. 7. Frigya'daki aslan kabartmalı örnekler için bk. Francovich 1990, 144, fig. 376; Tüfekçi-Sivas 1999, 170, 147a-b, 148a-b, lev. 149-150; Sivas 2002, 340, 348, fig. 4a; Huntington 1901, 205; Temizer 1959, 796, lev. 77; Akurgal 1955, 62, 96, fig. 55, lev. 44; Mellink 1981, 97; Naumann 1983, 97, lev. 11b; Prayon 1987, 47, 202, no. 9, lev. 5d; Francovich 1990, 57, fig. 81; Roller 1999, 79, fig. 17-18.

⁷³ Benzer bir basamaklı kaya anıtı, Seydişehir yakınlarında, Bostandere ile Ketenli Kasabalarını birbirine bağlayan karayolunun doğusundaki bir tepe üzerinde tespit edilmiştir. Bu anıtta basamaklı düzenlemenin üstünde yatar pozisyonda aslan betimi vardır (Baldıran v.d. 2013, 75-76, fig. 8).

⁷⁴ Haspels 1971, 95, fig. 525.1; Naumann 1983, 46; Tüfekçi-Sivas 1999, 136, lev. 99a-b, 100a, 151; Roller 1999, 90, fig. 23.

Platosu'na doğru yönden çıkan rampalı yolun üzerinde bulunan basamaklı sunaktır⁷⁵. Bu sunağın sağ tarafında düzleştirilmiş dikey kaya yüzeyinde bir kabartma bulunmaktadır. Bu kabartmada, profilden betimlenmiş dizine kadar uzanan kıyafeti olan ve elinde asa benzeri bir nesne tutan sakallı bir figür ile bu figürün önünde olasılıkla yarım daire şeklinde bir obje üzerinde duran kuş betimi vardır⁷⁶. Bu kabartmalar basamaklı anıt üzerinde yer almamakta ve rampa boyunca devam etmektedir⁷⁷. T. Tüfekçi-Sivas, figürlerin duruşu ve girişe doğru yönelmiş olmaları nedeniyle burada bir tören alayının betimlenmiş olabileceğini belirtmiştir⁷⁸. Buradaki kabartma basamaklı sunağın doğrudan Kybele kültü ile ilişkili olduğunu destekler niteliktedir. Dibektaşu örneğinde ise kabartmalar basamaklı kaya anıtının üzerinde olup, Kybele kültü ile ilişkili betimlerden ziyade Medusa başu ve süvari gibi daha çok Roma mezar ikonografisinde görülen motiflerden oluşmaktadır. Dolayısıyla Frigya'daki basamaklı sunaklarda bulunan kabartmalar ile Dibektaşu basamaklı kaya anıtındaki kabartmaları aynı paralelde değerlendirmek doğru olmaz. Çünkü Frigya'daki örneklerin tamamı ana tanrıca kültü ile ilişkili kabartmalardır.

Basamaklar

Dibektaşu'ndaki basamaklı kaya anıtlarının ana tanrıca kültü ile ilişkilendirilmesindeki en büyük etken, üç kaya bloğunun da güney cephesine açılmış olan basamaklardır. Fakat Dibektaşu 2 ve 3 numaralı anıtlar üzerinde bulunan kabartmalar ve 2 numaralı anıtta yer alan ostotheke gövdesi, bunların ölü kültüyle ilişkisini ortaya koymaktadır.

Kayalık alanlardaki basamak düzenlemeleri sadece açık hava kült alanları için yapılan bir düzenleme değildir. Anadolu'nun farklı bölgelerindeki pek çok nekropolde kayaya açılmış basamaklar ve sonrasında bir mezar teknesinin olduğu örnekler karşımıza çıkmaktadır. Bu tür anıtların en güzel örneklerinden biri Isauria Bölgesi'nde, Ermenek İlçesi'nin

⁷⁵ Perrot – Chipiez 1890, 147, fig. 101; Gabriel 1965, 43, lev. 21c; Haspels 1971, 96, fig. 19; Francovich 1990, fig. 3,7; Tüfekçi-Sivas 1999, 167, lev. 132 a-b; Sivas 2002, 341, 349, fig. 5a-b; Berndt 2002, 43, fig. 68-70; Berndt-Ersöz 2003, 299, kat. no: 68; Tüfekçi-Sivas 2012, 129, 132, fig. 14-15a-c.

⁷⁶ Akurgal 1958, fig. 1-5, lev. 23-25; Gabriel 1965, lev. 15- 17; Haspels 1971, fig. 18-24; Berndt 2002, 43-48, fig. 68-87; Perrot – Chipiez 1892, 143, fig. 101.

⁷⁷ Tüfekçi-Sivas 2012, 129.

⁷⁸ Tüfekçi-Sivas 2012, 132.

10 km kuzeybatısındaki Neapolis kentinde yer almaktadır. Neapolis örneği doğal kayanın tıraşlanmasıyla oluşturulmuş üç basamak ve bu basamakların bitiminde yer alan bir lahitten oluşmaktadır⁷⁹. Yine aynı bölgede yer alan Demiroluk Yaylası'ndaki bir kaya mezarı, düz bir platform üzerinde yer alan khamosoriona ulaşan üç basamaklı bir düzenlemeye sahiptir⁸⁰. Dibektaş'ı'na çok da uzak olmayan komşu bölge Lykaonia'daki Fasıllar yerleşim alanında da ana kayanın tıraşlanması ile oluşturulmuş basamaklar ve üstte mezar teknesinin bulunduğu örneklere rastlanmıştır⁸¹. Basamaklı mezar örnekleri Isauria ve yakın çevresi dışında kalan pek çok bölgede de karşımıza çıkmaktadır. Frigya Bölgesi'nde yer alan Eumeneia antik kentinde, ana kayanın tıraşlanması ile oluşturulmuş dört basamak ve bu basamakların gerisindeki platform üzerinde bir khamosorion yer almaktadır⁸². Bu örnekler dışında Dağlık Frigya'da⁸³, Karia Bölgesi kentlerinden Alinda⁸⁴, Labraunda⁸⁵, Labraunda ile Alinda arasında yer alan Ortaköy-Beypınar⁸⁶, Amyzon yakınlarındaki Teke Kale⁸⁷ ve Latmos Herakleias'nda⁸⁸, Kilikia Bölgesi'nde Kuskan'da⁸⁹, Lykia Bölgesi kentlerinden Gagae⁹⁰ ve Xanthos'ta⁹¹ benzer özelliklere sahip mezarlar bulunmaktadır⁹².

Bu örneklerde basamaklar genellikle bir lahit teknesine veya bir khamosoriona ulaşmaktadır⁹³. Ancak Dibektaş'ı örneğinde olduğu gibi ana

⁷⁹ Doğanay 2005, 129-130, lev. 80.1.

⁸⁰ Doğanay 2009, 313-314, lev. 62-63.

⁸¹ Baldıran v.d. 2010, 230, fig. 29.

⁸² Söğüt – Şimşek 2002, 310, fig. 13.

⁸³ Kortanoğlu 2008, 351-352, lev. 37-39.

⁸⁴ Henry 2009, 203, fig. 70.

⁸⁵ Labraunda'daki T02 ve T04 numaralı mezarlar için bk. Henry 2009, 236-237, 241, fig. 118-119, 122-123.

⁸⁶ Roos 1980, 19; Henry 2009, 249, fig. 136.

⁸⁷ Ateşlier 2006, 145-177; Henry 2009, 111, fig. 157-158, lev. XVa-b.

⁸⁸ Peschlow-Bindokat 2005, 125-127.

⁸⁹ Er-Scarborough 1991, 346, çiz. 31.

⁹⁰ Çevik – Bulut 2008, 7, fig. 21.

⁹¹ İdil 1998, 83-84, lev. 89.1-3.

⁹² M. Waelkens ve ekibi tarafından Sagalassos çevresinde yapılan yüzey araştırmalarında basamaklı bir düzenleme ile bu basamakların sonunda düz bir platform tespit edilmiş ve bu düzenlemenin bir lahit için yapılmış olabileceği önerilmiştir (Waelkens v.d. 2000, 160). V. Köse, Sagalassos'taki başka bir basamaklı düzenleme için benzer bir yorumda bulunmuştur (Köse 2005, 22, fig. 51). Ayrıca Termessos antik kenti nekropolünde de benzer tipte mezarlar bulunmaktadır.

⁹³ Anakayanın tıraşlanmasıyla elde edilen basamaklar ve üzerindeki mezar teknelere benzer bir

kayanın basamaklandırılmasıyla yükseltilmiş, dörtgen veya yuvarlak ostotheğe sahip örnekler de vardır⁹⁴. Özellikle Isaura Nova'da (Zengibar Kale) bulunan, ana kayaya açılmış basamakların bitiminde yer alan, ön cephesine kanatları açık kartal figürü işlenmiş bir kaya ostotheği⁹⁵, Dibektaş örneği ile oldukça benzerdir. Bu uygulamada basamaklar, mezara ulaşımı sağlamaktan ziyade mezara daha anıtsal bir görünüm kazandırma isteğinden kaynaklanmaktadır⁹⁶. Basamaklarla mezar yapılarının ön cephesinin veya tüm cephelerinin yükseltilmesi ve böylece daha anıtsal bir görünüm kazandırma çabasının en erken örnekleri M. Ö. 6. yy civarında görülmekte ve bu uygulama Roma Dönemi içlerine kadar farklı mezar tiplerinde kendini göstermektedir⁹⁷. Dibektaş örneği tabiki söz konusu yapılarla mimari anlamda karşılaştırılacak bir anıt değildir. Ancak düşüncede bir birlik olduğu da net olarak görülebilmektedir.

Sonuç

Isauria Bölgesi'nin güneyinde Pisidia, Pamphylia ve Dağlık Kilikia bölgelerinin kesiştiği noktada yer alan Dibektaş antik yerleşim alanındaki 2 numaralı basamaklı kaya anıtının, hem ostothek gövdesi hem de ostotheğin yanında görülen ve Roma mezar ikonografisinde sıkça kullanılan kabartmaları nedeniyle mezar olduğu konusunda bir şüphe yoktur.

Dibektaş 3 numaralı anıt için ise iki farklı öneride bulunabiliriz. Bunlardan ilki, anıt üzerindeki madalyon veya kalkan içindeki süvari kabartmasının –her ne kadar farklı anıtlar olarak adlandırsak da– Dibektaş

başka tip, düzgün kesme blok taşlarla inşa edilmiş basamakların üst bitimine yerleştirilen lahit tekneleridir (Sidyma için bk. İdil 1998, 65-66, lev. 63.3, lev. 64.1-3; Kastabara için bk. Çevik v.d. 2003, 202-207, fig. 36-39). İki tip arasında inşa teknikleri açısından farklılıklar olsa da düşüncede bir birlik vardır.

⁹⁴ Çevik 1998, 132-133.

⁹⁵ Swoboda v.d. 1935, 137-138, fig. 65; Er-Scarborough 1991, 194-195, fig. 37; Doğanay 2009, 43, lev. 3.1.

⁹⁶ Örneklerin büyük bir kısmı sadece birkaç basamaktan oluşmaktadır. Bu nedenle basamakların amacı mezara ulaşımı sağlamaktan ziyade bu mezarlara anıtsallık kazandırmaktır. Latmos Herakleias'ndaki mezar belki de bu konudaki en güzel örnektir. Burada basamakların Bafa Gölü'ne doğru iniyor olması, bunların kullanım amacına yönelik yapılmadığının göstergesidir (Peschlow-Bindokat 2005, 127). Limyra'da, Perikles'in anıt mezarında da benzer bir durum söz konusudur. Mezarın önündeki ana kaya üç kademedan oluşan yüksek basamaklar şeklinde işlenmiştir. Kullanıma yönelik olmayan bu basamaklar mezara, yüksek bir podyum üzerinde yükseliyormuş izlenimi vermektedir (Borchhardt 1999, 45. lev. 16).

⁹⁷ Ateşlier 2006, 151-153.

2 numaralı anıt ile ilişkili bir kabartma olduğu düşünülebilir. Bu durumda mezar sahibinin bir asker olduğu önerilebilir. İkinci olasılık ise 3 numaralı anıtın 2 numaralı anıttan bağımsız, farklı bir mezar olabileceğidir. Ancak 3 numaralı anıtta basamakların üst bitim noktasında 2 numaralı anıttaki gibi bir tekne bulunmamaktadır. Kaya bloğunun üst bitim noktası düz kesilmiştir. Buraya bağımsız bir ostothek gövdesi yerleştirilmiş olabilir. Sonuç olarak her iki olasılık da Dibektaş 2 ve 3 numaralı anıtların, ölen kişi ya da kişiler için düzenlenen mezar yapıları olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bunları Kybele kültü ile ilişkilendirmek mümkün değildir.

Dibektaş 1 numaralı anıt, hem Dibektaş 2 ve 3 numaralı anıtların bulunduğu kaya kütesinden ayrı olması hem de düzeltilmiş üst yüzeyinde yer alan sunu çukuru ile diğer iki örnekten ayrılmaktadır. Ön cephesinde basamakların yer aldığı bu anıtın işçiliği diğer iki anıtle aynıdır. Dolayısıyla, kayalık alanlardaki bu düzenlemelerin tarihlendirilmesi ile ilgili olarak kesin yargılara varılamasa da anıtların çağdaş olduğu önerilebilir. Dibektaş 2 ve 3 numaralı anıtların mezar olduğu konusunda net veriler elde edilmesi nedeniyle buradaki sunu çukurlu basamaklı anıtın da ana tanrıça kültünden ziyade ölü kültü ile ilişkili bir düzenleme olduğu söylenebilir⁹⁸.

Sonuç olarak, Dibektaş basamaklı kaya anıtı, anıt üzerinde değerlendirmelerde bulunan araştırmacıların belirttiği gibi bir basamaklı sunak değil, basamaklarla yükseltilerek, anıtsal bir görünüm kazandırılmış kaya ostoteğinden oluşan bir mezardır. Süvari kabartması ölen kişinin kahramanlığını ve askeri başarılarını yansıtır. Ostothek gövdesinin boyutları, buraya kremasyon gömü yapılmış olabileceğini düşündürmektedir. Bunun yanı sıra anıtın, ölen bir asker adına yapılmış sembolik bir mezar olabileceği de göz ardı edilmemelidir.

Mezarı, bu alanı basamaklı sunak olarak değerlendiren bazı araştırmacıların belirttiği gibi M.Ö. 6. yy içerisinde değerlendirmek mümkün değildir. Doğal kayanın tıraşlanması ile oluşturulan alanları tarihlemek çok zordur. Kabartmaların mevcut durumu da tarihleme için yardımcı olmamaktadır. Ancak kabartmaların mezar ikonografisindeki yeri ve benzer örnekleri dikkate alındığında, Dibektaş'ndaki basamaklı mezar anıtlarının Roma İmparatorluk Çağı'nda yapıldığı söylenebilir. Dibektaş'ının yol

⁹⁸ Yuvarlak formu benzer bir sunu çanağı Seydişehir'e bağlı İncesu köyündeki bir kaya mezarının üst kısmında da tespit edilmiştir. Mezar için bk. Baldran v.d. 2012, 76, fig. 9. Bu mezar ile ilgili detaylı çalışma yayın aşamasındadır.

güzargahları üzerindeki konumu, özellikle Dağlık Kilikia ile Isauria arasında bir geçiş noktasında olması, bu anıtın Isauria'daki önemli mezarların yanı sıra Dağlık Kilikia'dan, özellikle de Lamotis mezarlarından etkilendiğini göstermektedir. Bu durumda mezar, Yelbeyi ve Direvli mezarlarından daha sonraki bir dönemde, olasılıkla bölgede halkın refah düzeyinin yükseldiği, buna paralel olarak imar faaliyetlerinin arttığı⁹⁹ M. S. 2. yy'da yapılmış olmalıdır.

⁹⁹ Bölgede M.S. 2. yy'da görülen imar faaliyetleri için bk. Baldıran – Gider 2008, 109-134.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

- Akurgal 1955 Akurgal, E., *Phrygische Kunst*, Ankara.
- Akurgal 1958 Akurgal, E., "Forschungen in Phrygien", *Anatolia* 3, 145-155.
- Ateşlier 2006 Ateşlier, S., "Teke Kale'de Bir Mezar", *Olba* XIII, 145-177.
- Bahar 1991 Bahar, H., *Isauria Bölgesi Tarihi (Selçuk Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi)*, Konya.
- Bahar 1996 Bahar, H., "Isauria Bölgesi'nin Antik Çağdaki Yerleşim Merkezleri", *Anadolu Araştırmaları XIV*, Prof. Dr. Afif Erzen'e Armağan (ed. Ali M. Dinçol), 51-91.
- Bahar 1999 H. Bahar, H., *Demirçayında Konya ve Çevresi*, Konya.
- Baldıran – Söğüt 2002 Baldıran, A. – B. Söğüt, "Lykaonia Bölgesinde Kybele Kültü Beyşehir ve Seydişehir İlçeleri", *S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi* 14, 45-69.
- Baldıran 2005 Baldıran, A., "Taşkent-Avşar Ostotekleri", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Dergisi*, Cilt 22, Sayı 2, 67-86.
- Baldıran 2006 Baldıran, A., "The arms and armours on the relief from the region of Lykaonia", *Anodos* 4-5/2004-2005, 9-16.
- Baldıran – Gider 2008 Baldıran, A. – Z. Gider, "Mimari Bloklar Işığında Isauria Bölgesinin Mimari Uygulamaları", *S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 20, 109-134.
- Baldıran v.d. 2010 Baldıran, A. – G. Karauğuz – B. Söğüt, "Centre Unissant Les Hittites et Romains Fasillar", *Proceedings of the International Symposium, Trade and Production Through the Ages* (Ed: E. Doksanaltı – E. Aslan), 219-256.
- Baldıran – Söğüt 2010 Baldıran, A. – B. Söğüt, "Kybele Monument in Lykaonia Region Beyşehir and Seydişehir Counties", *Proceedings of the International Symposium, Trade and Production Through the Ages* (ed. E. Doksanaltı – E. Aslan), 257-278.
- Baldıran v.d. 2012 Baldıran, A. – A. Büyüközer – Z. Gider, "Taşkent-Seydişehir 2010 Yılı Yüzey Araştırması", *AST* 29/I, 69-90.
- Baldıran v.d. 2013 Baldıran, A. – A. Büyüközer – Z. Gider, "Taşkent-Seydişehir 2011 Yılı Yüzey Araştırması", *AST* 30/II, 85-96.
- Bean – Mitford 1970 Bean, G. – T. B. Mitford, *Journeys in Rough Cilicia 1964-1968*, ETAM 3, Wien.
- Berndt 2002 Berndt, D., *Midasstadt in Phrygien. Eine sagenumwobene Stätte im anatolischen Hochland*, Mainz.
- Berndt-Ersöz 2003 Berndt-Ersöz, S., *Phrygian Rock-Cut Shrines and Other Religious Monuments* (Stockholm Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Stockholm.
- Borchhardt 1999 Borchhardt, J., *Limyra. Zemuri Taşları*, İstanbul.

- Brandenburg 1906 Brandenburg, E., "Neue Untersuchungen im Gebiet der Phrygischen Felsenfassaden", *Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften XXIII/III*, 637-716.
- Buckler v.d. 1924 Buckler, W. H. – W. M. Calder – C. W. M. Cox, "Monuments from Iconium, Lycaonia and Isauria", *JRS* 14, 24-84.
- Çevik 1998 Çevik, N., "Yuvarlak Kaya Ostothepleri: Trebenna'da Bulunan Yeni Bir Mezar Tipi ve Onun Işığında Benzeri Çukurların Yeniden İrdelenmesi", *Adalya* II, 127-150.
- Çevik v.d. 2003 Çevik, N. – B. Varkıvanç – İ. Kızgut – F. Gülşen, "A Settlement in Lycia: Darıözü / Kastabara", *Adalya* VI, 189-232.
- Çevik v.d. 2005 Çevik, N. – B. Varkıvanç – S. Bulut – İ. Kızgut, "Roma Dönemi Kalıntıları", *Trebenna. Tarihi, Arkeolojisi ve Doğası / Trebenna. Its History, Archaeology and Natural Environment*. (Ed. N. Çevik – B. Varkıvanç – E. Akyürek), *Adalya Ekyayın Dizisi*: 1, 31-80.
- Çevik – Bulut 2008 Çevik, N. – S. Bulut, "The rediscovery of GAGAE /'GAXE' in the south-east corner of Lycia. New finds from the total surface surveys", *Adalya* XI, 63-98.
- Delemen 1999 Delemen, İ., "Anatolian Rider-Gods", *Asia Minor Studien* 35, Bonn.
- Doğanay 2005 Doğanay, O., *Ermenek ve Yakın Çevresindeki Antik Yerleşim Birimleri*, Konya.
- Doğanay v.d. 2005 Doğanay, O. – G. Karauğuz – H. İ. Kunt, *İsauria Bölgesinde Bir Kale Kent: Pharax (Fariske)*, Konya.
- Doğanay 2009 Doğanay, O., *İsauria Bölgesi Kaya Mezarları ve Ölü Gömme Gelenekleri*, Konya.
- Doğanay – Karauğuz 2008 Doğanay, O., – G. Karauğuz, "İsauria Bölgesi Basamaklı Kaya Anıtları", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 127, 45-68.
- Doğanay 2012 Doğanay, O., "İsauria Bölgesi'nde Tanrılar ve Kültler", *Stratonikeia'dan Lagina'ya, Ahmet Adil TIRPAN Armağanı* (Ed. B. Söğüt), 199-217.
- Doksanaltı – Mimirolu 2011 Doksanaltı, E. – İ. M. Mimirolu, "Giresun/Aretias - Khalkeritis Island", *Anodos* 10/2010, 85-101.
- Er-Scarborough 1991 Er-Scarborough, Y., *The Funerary Monuments of Cilicia Tracheia* (Cornell Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi), New York.
- Er-Scarborough 1996 Er-Scarborough, Y., "1994 Isaura Yüzey Araştırması", *AST* 8/1, 339-355.
- Er-Scarborough 1998 Er-Scarborough, Y., "Dağlık Kilikya-Lamotis Mezarları", *Olba* I, 77-85, lev. 13-17.
- Er 2010 Er, Y., "İsauria'da Yelbeyi Kaya Mezarı ve Süvari Kabartması", *Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7, 125-133.

- Francovich 1990 De Francovich, G., Santuari e tombe rupestri dell'antica Frigia. E un'indagine sulle tombe della Licia, Roma.
- Gabriel 1965 Gabriel, A., Phrygie. Exploration archéologique IV. La Cité de Midas. Architecture, Paris.
- Galling 1925 Galling, K., Der Altar in den Kulturen des alten Orients. Eine archäologische Studie, Berlin.
- Hall 1971 Hall, A. S., Gorgoromeis, AnatSt. XXI, 125-167.
- Huntington 1901 Huntington, E., "Weitere Berichte über Forschungen in Armenien und Commagene", ZfE 33, 173-209.
- Haspels 1971 Haspels, C. H. E., The Highlands of Phrygia. Sites and Monuments, New Jersey.
- Henry 2009 Henry, O., Tombes de Carie: architecture funéraire et culture Carienne VIe-IIe Siècle Av. J.-C., Rennes.
- Hope 2000 Hope, V., "Inscription and Sculpture: the Construction of Identity in the Military Tombstones of Roman Mainz", The Epigraphy of Death (Ed. G. J. Oliver), 155-186.
- Işık 1989 Işık, F., "Batı Uygarlığının Kökeni. Erken Demir Çağ Doğu-Batı Kültür Sanat İlişkilerinde Anadolu", TAD 29, 1-39.
- Işık 1995 Işık, F., "Likya Kaya Tapınakları", 1994 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları, 110-121.
- Işık 1996a Işık, F., "Pamphilya ve Anadolu Gerçeği", Adalya I, 23-44.
- Işık 1996b Işık, F., "Zum Ursprung lykischer Felsheiligtümer", Fremde Zeiten. Festschrift für Jürgen Borchhardt I (Ed. F. Blakolmer – K. R. Krierer – F. Krinzing – A. Landskron-Dinstl – H. D. Szemethy – K. Zhuber-Okrog), 51-64.
- Işık 2007 Işık, F., Girlanden-Sarkophage aus Aphrodisias, Sarkophag-Studien 5, Mainz am Rhein.
- Işık 2012 Işık, F., Uygarlık Anadolu'da Doğdu, İstanbul.
- İdil 1998 İdil, V., Likya Lahitleri, Ankara.
- Karağuz 2008 Karağuz, G., "On Open Air Cult Areas in Devrek and Environment", Anodos 6-7/2006-2007, 227-232.
- Kızıl 2008 Kızıl, A., "An Open Air Stepped Rock Altar at Kalem Köy in Milas, Karia", Anodos 6-7/2006-2007, 233-239.
- Kortanoğlu 2008 Kortanoğlu, R. E., Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Dağlık Phrygia Bölgesi Kaya Mezarları, Eskişehir.
- Körte 1898 Körte, A., "Kleinasiatische Studien III. Die phrygischen Felsdenkmäler", AthMitt 23, 80-153.
- Körte – Körte 1904 Körte, G. – A. Körte, Gordion: Ergebnisse der Ausgrabung im Jahre 1900. JDAI Ergänzungsheft V, Berlin.
- Köse 2005 Köse, V., Nekropolen und Grabdenkmäler von Sagalassos in Pisidien in hellenistischer und römischer Zeit, SEMA VII, Turnhout.

- Levick 1967 Levick, B., Roman Colonies in Southern Asia Minor, Oxford.
- Mellink 1981 Mellink, M. J., "Temples and High Places in Phrygia", Temples and High Places in Biblical Times Proceeding of the Collogium in Honor of the Centennial of Hebrew Union College-Jewish Institute of Religion, Jerusalem, 14-16 March 1977 (Ed. A. Biran), 96-104.
- Naumann 1983 Naumann, F., Die Ikonographie der Kybele in der phrygischen und griechischen Kunst, IstMitt Beiheft 28, Tübingen.
- Ormerod 1922 Ormerod, H. A., "The Campaigns of Servilius Isauricus against the Pirates", JRS 12, 35-56.
- Özsait 1985 Özsait, M., Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidya Tarihi, İstanbul.
- Özsait v. d. 2006 Özsait, M. – G. Labarre – N. Özsait, "Nouveaux témoignages sur le culte de Cybèle en Pisidie occidentale", Adalya IX, 1-31.
- Perrot – Chipiez 1890 Perrot, G. – Ch. Chipiez, Histoire de l'art dans l'antiquite V: Perse, Phrygie, Lydie et Carie, Lycie, Paris.
- Perrot – Chipiez 1892 Perrot, G. – Ch. Chipiez, History of Art in Phrygia, Lydia, Caria and Lycia, London/New York.
- Prayon 1987 Prayon, F., Phrygische Plastik, Tübingen.
- Peschlow-Bindokat 2005 Peschlow-Bindokat, A., Latmos'ta Bir Karia Kenti. Herakleia. Şehir ve Çevresi, İstanbul.
- Ramsay 1882 Ramsay, W. M., "The Rock Necropolies of Phrygia", JHS III, 1-32.
- Ramsay 1920 Ramsay, W. M., "Military Operations on the North Front of Mount Taurus", JHS 40/1, 89-112
- Roller 1999 Roller, L., In Search of God the Mother, Oakland.
- Roos 1980 Roos, P., "Between Labraunda and Alinda", Yayla 3, 17-21.
- Ruge 1916 Ruge, W., "Isaura", RE IX.2, 2055-2056.
- Shaw 1990 Shaw, B. D., "Bandit Highlands and Lowland Peace: The Mountains of Isauria-Cilicia", JESHO 33, 199-233.
- Sivas 2002 Sivas, T., "Ana Tanrıça/Matar Kubileya Kültü ile Bağlantılı Phryg (Frig) Kaya Altarları Üzerine Yeni Gözlemler", Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 1/3, 335-354.
- Söğüt – Şimşek 2002 Söğüt, B. – C. Şimşek, "Eumeneia", Düden Bugüne Çivril Sempozyumu Bildirileri, 279-299.
- Söğüt v.d. 2002 Söğüt, B., – C. Şimşek – A. Balıran, "Labraunda Açık Hava Kült Alanı", TÜBA-AR 5, 143-163.
- Swoboda v.d. 1935 Swoboda, H. – J. Keil – F. Knoll, Denkmäler aus Lykaonien, Pamphylien und Isaurien, Prag.
- Tamsü 2004 Tamsü, R., Phryg Kaya Altarları (Anadolu Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2004), Eskişehir.

- Tamsü-Polat 2010 Tamsü-Polat, R., “Yeni Buluntular Işığında Phryg Kaya Altarları ve bir Tipoloji Önerisi”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10/1, 203-222.
- Temizer 1959 Temizer, R., “Un bas-relief de Cybèle découvert à Ankara”, *Anatolia* 4, 179-187.
- Tüfekçi-Sivas 1999 Tüfekçi-Sivas, T., *Eskişehir - Afyonkarahisar - Kütahya İl Sınırları İçindeki Kaya Anıtları*, Eskişehir.
- Tüfekçi-Sivas 2012 Tüfekçi-Sivas, T., “Frig Vadileri ve Kutsal Yazılıkaya-Midas Kenti. Phrygian Valleys and sacred Yazılıkaya-Midas City”, *Frigler. Midas’ın Ülkesinde, Anıtların Gölgesinde / Phrygians. In the Land of Midas, In the Shadow of Monuments* (Ed. T. Tüfekçi-Sivas – H. Sivas), 112-159.
- von Reber 1897 von Reber, F., “Die phrygischen Felsendenkmäler: Untersuchungen über Stil und Entstehungszeit”, *Abhandlungen der Akademie der Wissenschaften XXI/III*, 531-598.
- Waelkens v.d. 2000 Waelkens, M. – H.Vanhaverbeke – E. Paulissen – J. Poblome – J. Reyniers – W. Viaene – J. Deckers – B. De Cupere – W. Van Neer – H. A. Ekinci – M. Oral Erbay, “The 1996 and 1997 Survey Seasons at Sagalassos”, (Ed. M. Waelkens, L. Loots) *Sagalassos V*, 17-216.
- Winkes 1969 Winkes, R., *Clipeata imago. Studien zu einer römischen Bildnisform*, Bonn.
- Wurster 1974 Wurster, W. W., “Die Burg von Limyra”, *AA Heft 2*, 259-273.
- Yıldız – Şimşek 2000 Yıldız, H. – C. Şimşek, “Sarcofagi A Ghirlande Dalla Necropoli Di Laodicea Al Lycos (Laodikeia Ana Küme Gırlanlı Lahidleri (A ve B)), *Ricerche Archeologiche Turche Nella Valle Del Lycos*, Università di Lecce, *Archeologia e Storia* 6, Lecce, 99-165.
- Yılmaz 2005 Yılmaz, M., *Bozkır Çevresinin (Hadim-Ahırlı-Yalılıhyük) Antik Tarihi ve Eserleri: Isauria, Konya*.
- Zoroğlu 1994 Zoroğlu, K. L., “Cilicia Tracheia in the Iron Age: The Khilakku Problem”, *Anatolian Iron Age 3, Anadolu Demir Çağları 3, The Proceedings of Third Anatolian Iron Ages Colloquium Held at Van, 6-12 August 1990*, (Ed. A. Çilingiroğlu – D. H. French), 301-309.

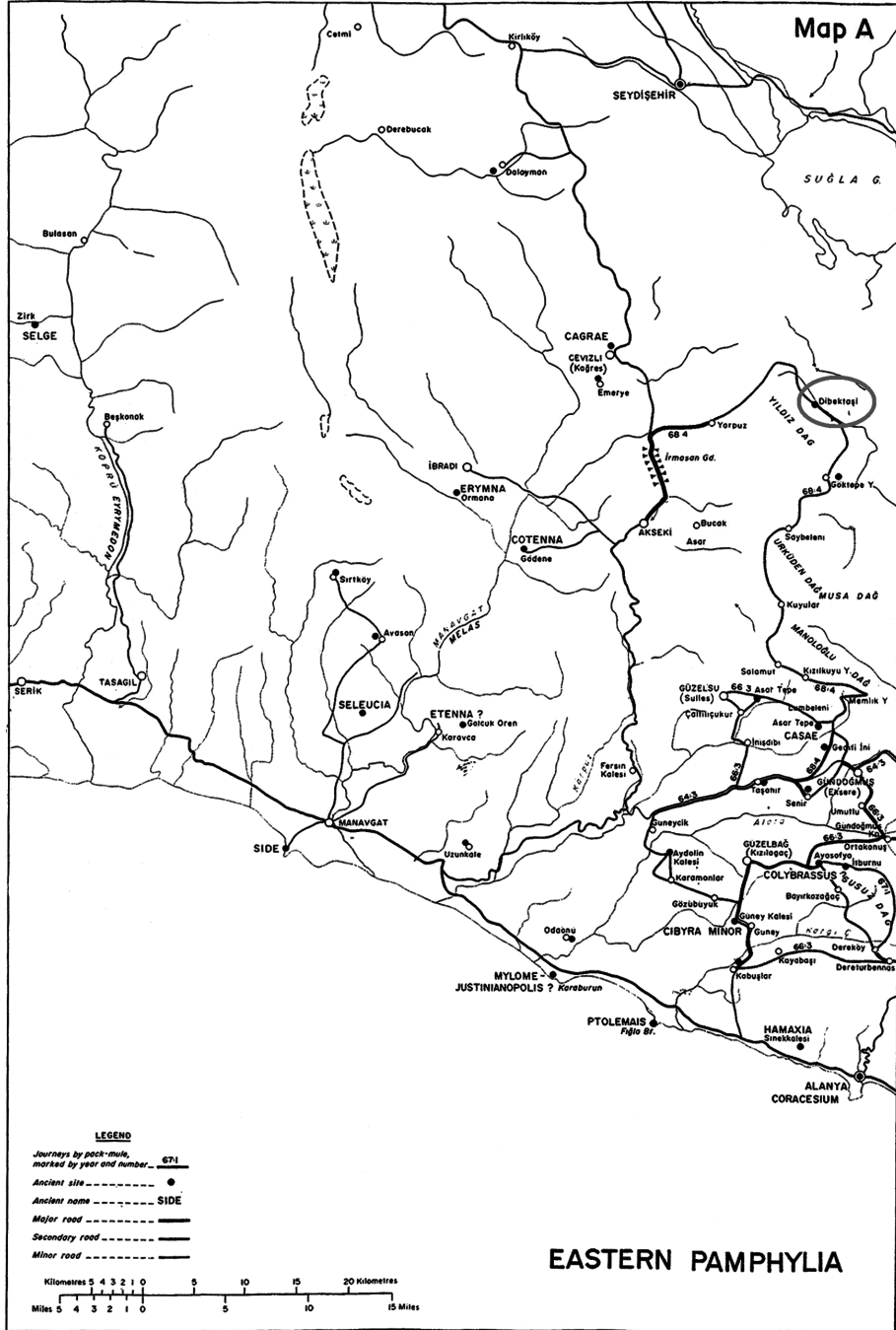

Fig. 1 Doğu Pamphylia, Melas Vadisi ve Dibehtaşı Yerleşimi
(Bean – Mitford 1970, Harita A)

Fig. 2
Dibektaş 1, Dibektaş 2
ve Dibektaş 3 Numaralı
Anıtlar (Zoroğlu 1994,
Lev. 27. 1.2)

Fig. 3
Dibektaş
1 Numaralı Anıtın
Üst Yüzeyindeki
Sunu Çukuru
(Foto: A. Büyüközer)

Fig. 4 Dibektaş 2 Numaralı Anıtın Mevcut Durumu (Foto: A. Büyüközer)

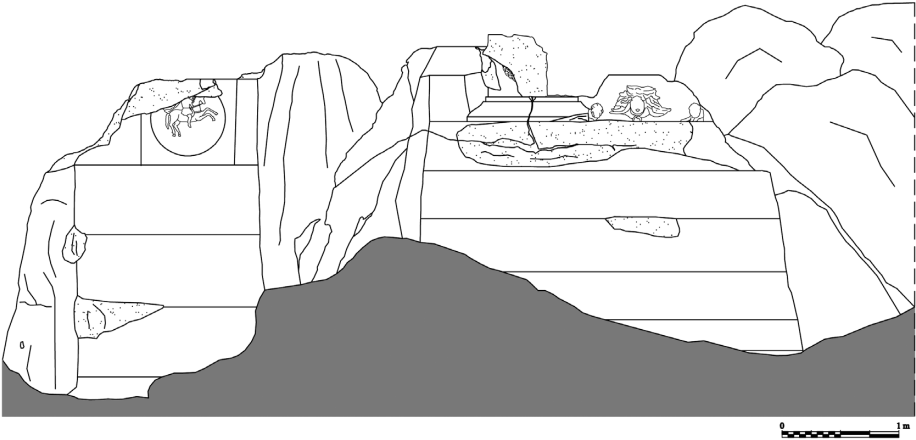

Fig. 5 Dibektaş 2 ve Dibektaş 3 Numaralı Anıtların Mevcut Durumunu Gösteren Çizim

Fig. 6 Dibektaş 2 Numaralı Anıt ve Ostothek Gövdesi (Zoroğlu 1994, Lev. 27. 2.1)

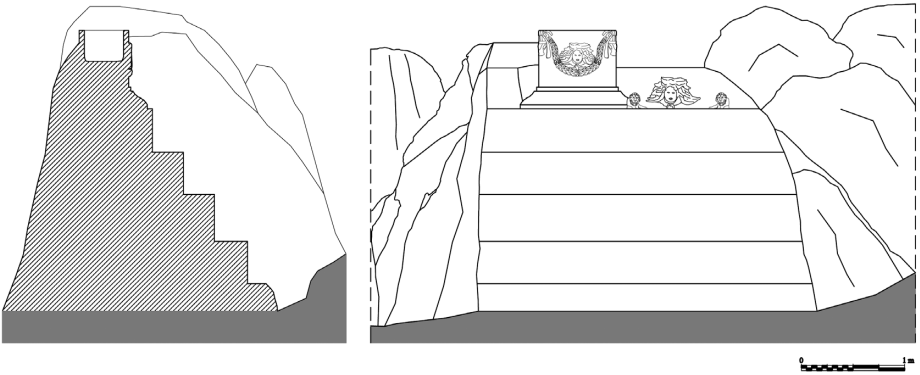

Fig. 7 Dibektaş 2 Numaralı Anıtın Restitüsyon Çizimi

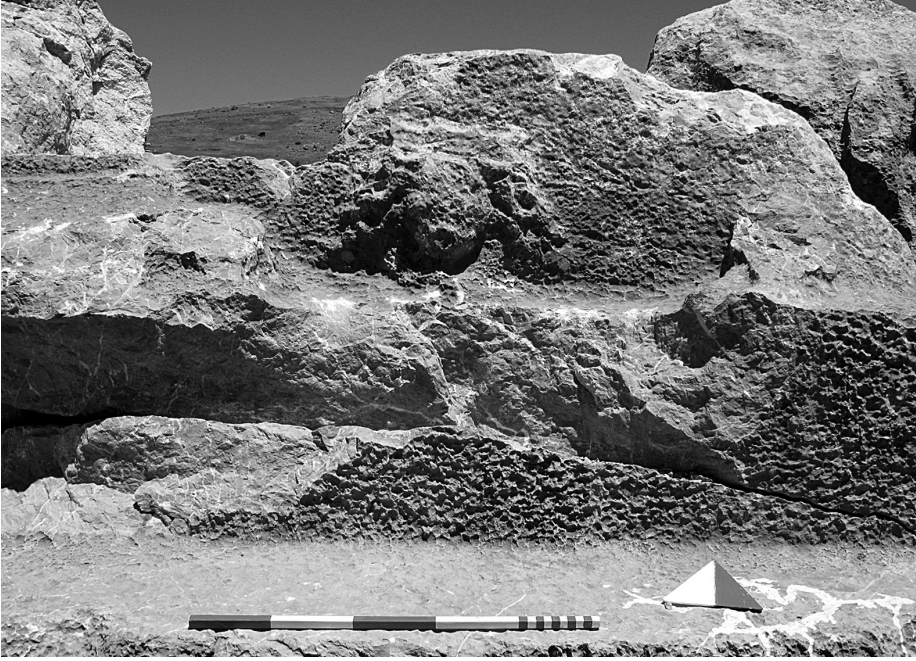

Fig. 8
Dibektaş 2 Numaralı
Anıt Üzerindeki
Medusa Kabartması
(Foto: A. Büyüközer)

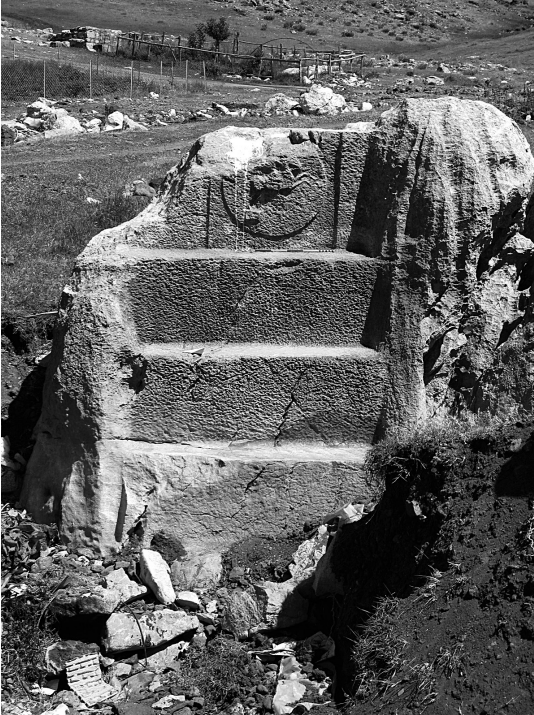

Fig. 9
Dibektaş 3 Numaralı Anıt
(Foto: A. Büyüközer)

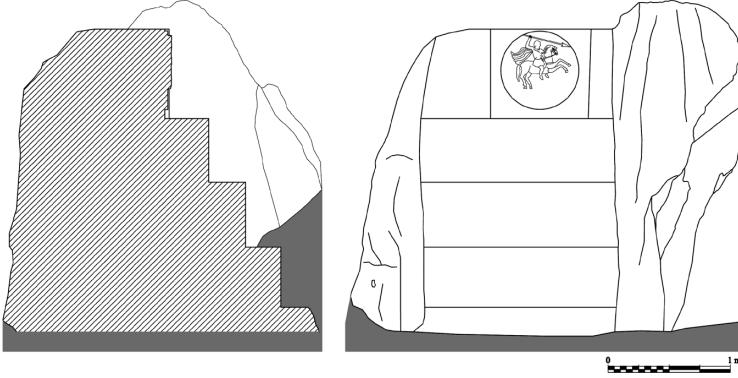

Fig. 10
Dibektaş 3
Numaralı Anıtın
Restitüsyon
Çizimi

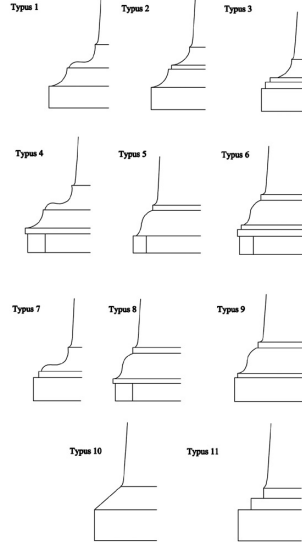

Fig. 11
Dibektaş
Ostothek
Kaidesi ve
V. Köse
Tarafından
Yapılan
Tipoloji
(Köse 2005,
fig. 12)

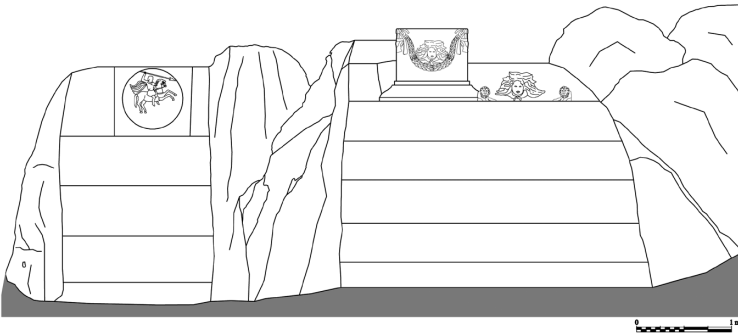

Fig. 12
Dibektaş 2 ve
Dibektaş 3
Numaralı
Anıtların
Restitüsyon
Çizimi